

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Fakulta Pedagogická

Ústav romanistiky

Současný stav rozšiřování Hospodářské a měnové unie s důrazem na Českou republiku

Autor: Pavlína Čapková

Studijní obor: Cizí jazyk pro mezinárodní a evropský obchod – francouzský jazyk

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. et Mgr. Ivo Petřů

České Budějovice 2008

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci na téma **Současný stav rozšiřování Hospodářské a měnové unie s důrazem na Českou republiku** vypracovala samostatně s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu Mgr. et Mgr. Ivo Petřů za ochotu a vstřícný přístup a za rady a připomínky při psaní této bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce Současný stav rozšiřování Hospodářské a měnové unie s důrazem na Českou republiku je rozdělena do sedmi dílčích kapitol. Teoretická část popisuje historii, právní rámec a institucionální zázemí Hospodářské a měnové unie. Druhá část se věnuje praktickému fungování Hospodářské a měnové unie. Analyzuje makroekonomické důsledky jednotné měny a již uskutečněná i plánovaná rozšíření Hospodářské a měnové unie. Jádrem práce tvoří charakteristika současné situace v České republice týkající se očekávaného vstupu České republiky do Hospodářské a měnové unie. Součástí práce je resumé ve francouzštině a dvojjazyčný glosář.

Abstrakt

Bachelor thesis Current stage of the process of enlargement of the Economic and Monetary Union consists of seven chapters. The theoretical part describes the history, legal framework and institution of the Economy and Monetary Union. The second part deals with practical results of the Economy and Monetary Union. It analyses the economic impacts of common currency and enlargement of eurozone that have already been realized and also those that are going to happen in the near future. The heart of the thesis is the characteristic of current situation in the Czech Republic relevant to expected integration to the Economy and Monetary Union. A summary in French and a bilingual glossary are included.

Obsah

Úvod	6
1. Cesta k Hospodářské a měnové unii	7
1.1. Vznik Evropských společenství	7
1.2. Počátky měnové spolupráce	8
1.3. Evropský měnový systém	10
1.4. Delorsův plán	11
2. Realizace Hospodářské a měnové unie	12
2.1. Přejít na jednotnou měnu euro	12
2.2. Konvergenční kritéria	13
2.3. Plnění konvergenčních kritérií před vstupem do třetí fáze Hospodářské a měnové unie	14
3. Právní základ Hospodářské a měnové unie	17
3.1. Hospodářská a měnová spolupráce podle smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství	17
3.2. HMU v Maastrichtské smlouvě	19
3.3. Ustanovení týkající se HMU podle Smlouvy o ES	19
4. Instituce Hospodářské a měnové unie	22
4.1. Evropská centrální banka	22
4.2. Evropský systém centrálních bank	23
4.3. Eurosystem	23
5. Hospodářská a měnová unie v letech 1999 – 2007: výhody a nevýhody, vliv na ekonomiku	25
5.1. Společná měna – pro i proti	25
5.1.1. Teorie optimálních měnových oblastí	25
5.1.2. Výhody a nevýhody společné měny	26
5.2. Vliv jednotné měny na ekonomiku států eurozóny	27
5.2.1. Růst HDP	28
5.2.2. Inflace	29
5.2.3. Nezaměstnanost	30
5.3. Euro jako světová měna	31
6. Rozšiřování Hospodářské a měnové unie	32
6.1. Dosavadní rozšíření měnové unie	32
6.1.1. Slovinsko	32

6.1.2.	Kypr a Malta	33
6.2.	Plánovaná rozšíření	34
6.2.1.	Slovensko	34
6.2.2.	Pobaltské státy	35
6.2.3.	Ostatní státy	36
6.2.4.	Švédsko	37
6.3.	Vliv rozšiřování HMU o nové státy na fungování eurozóny	38
6.4.	Státy mimo Hospodářskou a měnovou unii používající euro	39
7.	Česká republika – budoucí člen Hospodářské a měnové unie	40
7.1.	Plnění konvergenčních kritérií	40
7.2.	Vliv hospodářských reforem roku 2008 na plnění konvergenčních kritérií ...	42
7.2.1.	Stav veřejných financí	43
7.3.	Dokumenty týkající se přistoupení České republiky k eurozóně	43
7.3.1.	Původní Strategie přistoupení České republiky k eurozóně	44
7.3.2.	Aktualizovaná Strategie přistoupení České republiky k eurozóně	44
7.3.3.	Konvergenční program České republiky	45
7.3.4.	Národní plán zavedení eura	45
7.4.	Postup při zavedení eura v České republice	46
7.5.	Úkoly České národní banky při přechodu na euro	47
7.6.	Euro v České republice – výhody i rizika	48
7.7.	Názor občanů ČR na zavedení eura	49
Závěr		51
Résumé		53
Glosář		56
Seznam tabulek a grafů		58
Použité zdroje		59
Literatura		59
Internet		60

Úvod

Hospodářská a měnová unie (HMU) je nadnárodní projekt Evropské unie (EU), který byl završen v roce 1999 zavedením jednotné evropské měny eura v 11 státech EU. Plánovaná rozšíření HMU o nové členské státy, jejichž ekonomická výkonnost zatím zdaleka nedosahuje hodnot států západní Evropy, resp. původních členů HMU, vyvolávají mnoho otázek ohledně důsledků na výkonnost stávající eurozóny.¹

Myslím si, že zavedení jednotné evropské měny je přesně ten okamžik, kdy si úplně všichni obyvatelé uvědomí hloubku evropské integrace a členství jejich země v EU. A protože i Českou republiku tento významný krok v brzké budoucnosti čeká, rozhodla jsem se zpracovat právě toto téma.

Cílem práce je přiblížit fungování HMU, představit výhody i nevýhody členství, ozřejmit postup při rozšiřování, jeho podmínky a stav plnění těchto podmínek v nových členských státech EU a především zhodnotit situaci v České republice nejen vzhledem k plnění maastrichtských konvergenčních kritérií.

V první části práce nejprve teoreticky vysvětlím historický vývoj měnové spolupráce v Evropě, samotné zavedení jednotné měny, právní základ HMU a institucionální rámec. V druhé části se budu věnovat praktickému fungování HMU z hlediska makroekonomických ukazatelů jako je hrubý domácí produkt (HDP), inflace a nezaměstnanost, představím výhody i nevýhody jednotné měny a podrobně se zaměřím na státy, které již vstoupily nebo se chystají vstoupit do eurozóny.

Hlavní částí práce bude závěrečná kapitola věnovaná České republice. Vstup do HMU vyhodnotím nejprve z hlediska plnění konvergenčních kritérií, poté zhodnotím účinnost reformy veřejných financí vzhledem k jejich splnění, představím dokumenty týkající se příprav na zavedení eura a popíši úkoly České národní banky v tomto procesu. Na závěr budou nastíněny přínosy a rizika vstupu do HMU konkrétně pro ČR a názor obyvatel na zavedení eura.

O HMU je k dispozici poměrně dostatek tištěné literatury, ta je ale vhodná pouze pro teoretickou část. V praktické části je třeba vycházet hlavně ze zpráv evropských institucí a vlády ČR, které jsou k dispozici na internetových stránkách a poskytují aktuálnější informace než tištěná literatura.

¹ Eurozóna označuje území, kde platí jednotná měna EU euro

1. Cesta k Hospodářské a měnové unii

Počátek historického vývoje hospodářské a měnové integrace v Evropě nemůžeme datovat od podepsání Pařížské či Římské smlouvy. Měnová spolupráce evropských států sahá až do období těsně po druhé světové válce, kdy bylo v rámci zajištění hospodářské stability nutné korigovat kursovou politiku států. Postupně, se vznikem Evropských společenství, nabrala měnová politika odlišných rozměrů, zejména díky vytvoření společného trhu, a vedla až k zavedení jednotné evropské měny – eura.

1.1. Vznik Evropských společenství¹

Předmětem této podkapitoly je pouze stručné nastínění počátků evropské integrace, která později dospěla až k měnové unii.

Po roce 1945 si evropské státy začaly uvědomovat sílu americké, japonské a také sovětské ekonomiky. Jako jediné řešení, jak mocnostem konkurovat a zároveň zvýšit celkovou životní úroveň ve válkou zničené Evropě, se zdála být úzká spolupráce evropských zemí v hospodářské oblasti.

Francouzský politik Jean Monnet viděl „v propojení francouzských a německých uhelných a ocelových zdrojů základ hospodářského vzestupu obou zemí a v obecnější rovině celé západní Evropy“.² Na základě tohoto návrhu učinil tehdejší ministr zahraničí Francie Robert Schuman 9. května 1950 prohlášení, které vedlo k podepsání tzv. Pařížské smlouvy na konferenci v Paříži dne 18. dubna 1951, která dala vznik Evropskému společenství uhlí a oceli (ESUO) a vstoupila v platnost 25. července 1952. Signatářskými zeměmi byla Francie, Spolková republika Německo, Itálie, Nizozemí, Belgie a Lucembursko.

ESUO se již v prvních letech fungování velmi osvědčilo, a proto bylo rozšíření hospodářské spolupráce nasnadě. V polovině 50. let byla skupina expertů pověřena vypracováním studie o dalších možnostech spolupráce. Byla stanovena dvě zásadní témata: vytvoření podobného systému jako ESUO zaměřeného na atomovou energii a vytvoření společného trhu bez vzájemných celních poplatků.

¹ Podrobněji např.: Mezihorák, F. *Evropanství a integrace*, Olomouc : Nakladatelství OLOMOUC, 2001. ISBN 80-7182-118-7

² Raymond, R. *Sjednocení měny v Evropě*, z francouzského originálu *L'unification monétaire en Europe* přeložil Dr. Jaroslav Keliš, Praha: HZ, 1995. ISBN 80-901918-2-7, s. 27

Jednání a příprava smluv začaly v roce 1956. 25. března 1957 pak byly v Římě podepsány dvě smlouvy, jedna se týkala spolupráce v oblasti atomové energie – Smlouva o založení Evropského společenství pro atomovou energii neboli Euratom a druhá zakládala Evropské hospodářské společenství (EHS). Římské smlouvy vstoupily v platnost 1. ledna 1958. Hlavním cílem EHS bylo podle smlouvy vytvoření společného trhu, podpora rozvoje hospodářské činnosti, vyvážený růst a stabilita a úzká spolupráce mezi členskými státy. Každé Společenství mělo své vlastní instituce, k jejichž sloučení došlo v roce 1965.

Zlomový byl pro Evropská společenství rok 1992, kdy byla podepsána Smlouva o Evropské unii (Maastrichtská smlouva) zakládající Evropskou unii (EU) a revidující dosavadní smlouvy (dochází ke změně názvu EHS na Evropské společenství). Smlouva navazuje na předchozí integrační procesy Evropských společenství a zakotvuje přenesení některých pravomocí členských států na unijní úroveň. Od podpisu Maastrichtské smlouvy rozlišujeme tzv. tři pilíře EU. První pilíř je zaměřen na hospodářskou politiku, která je vykonávána na nadnárodní úrovni prostřednictvím Evropských společenství. Druhý pilíř obsahuje v současné době Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a třetí Policejní a justiční spolupráci. Politiky druhého a třetího pilíře zavedla Maastrichtská smlouva a je o nich rozhodováno především na mezivládní úrovni v Radě EU.

Postupně docházelo k rozšíření EU z původních šesti až na současných 27 států. Nejprve přistoupila Velká Británie, Irsko a Dánsko v roce 1973 a v roce 1981 Řecko. K dalšímu rozšíření došlo v roce 1986 a to o Španělsko a Portugalsko a v roce 1995 přistoupilo Rakousko, Švédsko a Finsko. Dosud největší nárůst členských států nastal v roce 2004, kdy přistoupilo Polsko, Česká republika, Slovensko, Slovinsko, Maďarsko, Litva, Lotyšsko, Estonsko, Malta a Kypr. Jako poslední přistoupily v roce 2007 Rumunsko a Bulharsko.

1.2. Počátky měnové spolupráce

Počátek měnové spolupráce mezi evropskými státy nastává v roce 1944, kdy byla v USA ve městě Bretton Wood uzavřena dohoda mezi 44 státy světa, která vytvořila tzv. brettonwoodský systém. V rámci systému byly zúčastněné měny vázány na americký dolar tak, že bylo stanoveno rozmezí, o které se kurs měny mohl od kursu dolaru odchýlit, přičemž dolar byl stále pevně vázán na zlato (definován jako 1/35 unce

zlata). Systém se dostal do potíží v roce 1969 důsledkem hospodářské krize a velkého kolísání směnného kursu dolaru a v roce 1973 byl definitivně zrušen.

11. září 1950 byla mezi evropskými státy, založena Evropská platební unie (EPU). V tomto systému byla každá země současně dlužníkem i věřitelem ne vůči jednotlivým státům, ale vůči celku. Když mělo 5. srpna 1955 dojít k prodloužení smlouvy, bylo rozhodnuto o jejím zrušení a nahrazení Evropskou měnovou dohodou, která vstoupila v platnost 27. prosince 1958. Náplní dohody byl směnný mechanismus, kde se kurs každé měny mohl odchýlit o 0,75% od kursu dolaru a o 1,5% od kursů měn signatářských zemí.

Hospodářská situace v šedesátých letech, která zapříčinila krizi bretton-woodského systému, přiměla členské státy EHS k co nejrychlejší stabilizaci směnných kursů. „Podle memoranda Komise, publikovaného 24. října 1962, stabilizace směnných kursů mezi devizami členských států měla vést k vytvoření jednotné evropské měny.“¹ Snaha členských států o vlastní měnovou unii zesílila odbouráním celních poplatků v roce 1968 a vytvořením společného trhu v roce 1969.

V únoru 1969 představil francouzský premiér Raymond Barre plán s návrhem užší měnové spolupráce mezi členskými státy s cílem dosáhnout konvergence. Tento plán byl podpořen na summitu v prosinci téhož roku a představitelé států se rozhodli pro realizaci hospodářské a měnové unie.

Na zasedání Rady ministrů v březnu 1970 byl lucemburský ministerský předseda Pierre Werner pověřen vedením skupiny expertů, která měla za úkol prověřit podmínky pro vybudování měnové unie. Výsledek, známý pod názvem Wernerova zpráva, byl přijat na zasedání Rady ministrů 22. března 1971 v Hamburku. Zpráva předpokládala zrušení oscilačního pásma, zmrazení parit a následné zavedení jednotné měny. Byl stanoven desetiletý plán na její realizaci.

Součástí Wernerovy zprávy bylo vytvoření kursového mechanismu v rámci ES nazývaného systém směnného hada nebo také „had v tunelu“. Mechanismus fungoval od 21. března 1972 a spočíval v omezení dosavadní možné odchylky měn uvnitř Společenství z původních $\pm 4,5\%$ (tato hodnota nadále platila vůči americkému dolaru) na $\pm 2,25\%$. Při grafickém znázornění se tedy zdálo, jakoby had oscilloval v tunelu. V roce 1973 došlo díky uvolnění kursu dolaru ke zrušení tunelu, neboť maximální flukтуаční hranice dolaru, která tunel vytvářela, byla zničena.

¹Raymond, R. *Sjednocení měny v Evropě*, z francouzského originálu *L'unification monétaire en Europe* přeložil Dr. Jaroslav Keliš, Praha: HZ, 1995. ISBN 80-901918-2-7, s. 54

I když samotná Wernerova zpráva nebyla realizována zejména kvůli zhroucení světového měnového systému na počátku sedmdesátých let vyvolanému uvolněním směnných kursů, posloužila jako základ pro další budování měnové unie.

1.3. Evropský měnový systém

V sedmdesátých letech bylo na žádost Komise vypracováno několik studií, které měli zhodnotit dosavadní snahy o měnovou unii a odhalit příčiny jejich neúspěšnosti. Ukázalo se, že k zajištění hranic flukтуаčního pásma směnných kursů nestačí intervence centrálních bank, protože takový postup způsobuje velké změny devizových rezerv, které narušují ekonomickou stabilitu země. Bylo tedy zapotřebí více koordinovat hospodářskou a měnovou politiku členských států.

Vyústěním snahy o stabilitu měn bylo přijetí návrhu na zasedání Komise 4. a 5. prosince 1978 v Bruselu, na jehož základě začal od 1. ledna 1979 fungovat Evropský měnový systém (EMS). „Zřízením EMS, který z počátku zahrnoval pouze šest zemí, byla založena nová etapa měnové spolupráce v ES“.¹

Systém obsahoval tři hlavní složky: úvěrový mechanismus, evropskou zúčtovací jednotku ECU (European Currency Unit) a kursový mechanismus.

Úvěrový mechanismus sloužil k podpoře slabých měn systému. Dodržování pravidel upravujících směnný kurs měny bylo finančně velmi náročné a země se slabší ekonomikou se mohla snadno dostat do finančních potíží. Proto měly členské země možnost čerpat výhodné úvěry v rámci úvěrového mechanismu například k intervencím.

Evropská měnová jednotka ECU „byla zúčtovací jednotka vytvořená složením (košem) specifických podílů národních měn členských států“.² Měny měli stanovený vztah vůči ECU, který byl upravován a kontrolován v rámci kursového mechanismu. ECU ale časem přestalo být jen pasivní jednotkou a začalo se využívat jako platební jednotka mezi institucemi Společenství, vystupovalo v podobě úvěrových peněz nebo jako rezervní měna.

Mechanismus směnných kursů (Exchange Rate Mechanism – ERM) tvořil jádro systému a měl za úkol udržovat kursy měn v patřičném rozpětí (původně stanoveno na $\pm 2,25\%$ od kursu stanoveného pomocí ECU). Jestliže se kurs některé měny přiblížil

¹Had, M., Urban, L. *První pilíř Evropské unie*, Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2000. ISBN 80–85864–88–6, s. 92

²Týč, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 4. aktualizované vydání, Praha: Linde, 2004. ISBN 80–7201–478–1, s. 237

hraniční hodnotě, centrální banka ho musela pomocí intervencí vrátit do povoleného rozpětí. V případě, že intervence byly neúspěšné, mohlo dojít k úpravě kursu.

Již v průběhu osmdesátých let docházelo k úpravám kursů, které způsobovala zvláště různorodost ekonomik členských států. Větší krize však přišla na počátku 90. let. „Liberalizace pohybu kapitálu po roce 1988 v souvislosti s vytvářením jednotného vnitřního trhu v podstatě zkomplikovala situaci, protože uvolnila prostor pro útoky vůči slabším měnám. Některé země nebyly s to udržet kursy svých měn v rámci určeného rozmezí ani nákladnými intervencemi“.¹ V roce 1992 došlo k devalvaci měn Španělska, Portugalska a Irska a k vystoupení Velké Británie a Itálie ze systému. Protože nebylo nadále možné udržet měny ve stávajícím rozpětí, došlo v srpnu 1993 k dohodě, že ERM zůstane zachován, ale rozmezí se rozšíří na $\pm 15\%$, což odpovídalo situaci před zavedením EMS.

Přesto měl EMS obrovský přínos na koordinaci směnných kursů a celkově se dá považovat za projekt úspěšný. Vytvořila se oblast s měnovou stabilitou, zmenšily se rozdíly mezi úrokovými sazbami a došlo ke sblížení hospodářských politik členských států prohloubením ekonomických a obchodních vazeb.

1.4. Delorsův plán

Rada Evropské unie (Rada) na zasedání 27. a 28. června 1988 pověřila skupinu odborníků pod vedením Jacquesa Delorse vypracováním plánu HMU. Vybudování HMU bylo v Jednotném evropském aktu stanoveno současně s vybudováním vnitřního trhu (jehož podstatou je volný pohyb osob, služeb, zboží a kapitálu) jako hlavní cíl devadesátých let. Plán byl přijat Radou na zasedání v Madridu ve dnech 26. a 27. června 1989. Delorsův plán navrhoval přechod na jednotnou měnu ve třech etapách: první etapě mělo dojít ke sblížování hospodářských politik zúčastněných států, ve druhé etapě by konvergence pokračovala a došlo by ke vzniku potřebných institucí a nakonec ve třetí etapě by byly zmrazeny kursy měn a zavedena společná měna.

V Maastrichtské smlouvě byla podle Delorsova plánu zakotvena realizace HMU ve třech etapách, spolu jejími institucemi a konvergenčními kritérii. Současně byla povolena výjimka pro Velkou Británii a Dánsko z účasti ve třetí etapě HMU.

¹Had, M., Urban, L. *První pilíř Evropské unie*, Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2000. ISBN 80–85864–88–6, s. 94

2. Realizace Hospodářské a měnové unie

K realizaci HMU došlo během třetí etapy, kdy byly národní měny v účastnících se státech nahrazeny jednotnou měnou – eurem. Tomuto předcházelo období příprav v letech 1990 – 1998. Zavedením oběživa se však realizovala pouze část HMU a to měnová unie, neboť hospodářská část unie má před sebou ještě mnoho kroků ke sblížení hospodářských politik.

2.1. Přejchod na jednotnou měnu euro

Společenství jasně nasměřovala k vytvoření HMU až Maastrichtská smlouva, ve které byla definitivně určena její podoba a postup k realizaci.

První fáze začala zpětně v polovině roku 1990, jelikož nevyžadovala úpravu právního řádu. Během této etapy došlo k odstranění překážek volného pohybu kapitálu uvnitř Unie, pokračovala konvergence hospodářských politik a spolupráce ústředních bank. „Členským státům byla stanovena povinnost přijmout víceleté programy k zajištění stability cen a zdravých veřejných financí“.¹ Výbor guvernérů centrálních bank (založen 8. května 1964) zrealizoval návrh stanov Evropského systému centrálních bank (ESCB). Měnový koš ECU byl zmrazen dnem vstupu Maastrichtské smlouvy v platnost.

Druhá fáze začala k 1. lednu 1994 a trvala do 31. prosince 1998. Etapa se vyznačovala stále se prohlubující konvergencí hospodářských politik a snahou centrálních bank získat nezávislost na vládách členských států. Výbor guvernérů centrálních bank i Evropský fond pro měnovou spolupráci byly zrušeny a jejich místo bylo nahrazeno Evropským měnovým institutem (EMI). EMI se sídlem ve Frankfurtu nad Mohanem byl předchůdcem Evropské centrální banky (ECB) a měl za úkol posilovat spolupráci mezi národními centrálními bankami, dohlížet na fungování EMS a kontrolovat dodržování podmínek nutných pro třetí etapu. Na summitu v Madridu, který se konal 15. a 16. prosince 1995, bylo definitivně rozhodnuto, že společná měna se nebude nazývat ECU ale euro. Na konci druhé etapy bylo vyhodnoceno plnění konvergenčních kritérií a určeno, které státy mohou vstoupit do třetí etapy.

¹Týč, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 4. aktualizované vydání, Praha: Linde, 2004. ISBN 80-7201-478-1, s. 240

Počátek třetí etapy byl původně zamýšlen již v roce 1997, ale protože většina zemí nespĺňovala v té době konvergenční kritéria, začala až od 1. ledna 1999. EMI byl nahrazen Evropským systémem centrálních bank, který se skládá z Evropské centrální banky a národních centrálních bank.¹ Účastnicím se zemím byly neodvolatelně stanoveny kursy jejich měn a ty byly, zatím jen v bezhotovostním styku, nahrazeny eurem. Od tohoto okamžiku státy nadále neprováděly svoji měnovou, kursovou a úrokovou politiku samostatně, ale veškeré pravomoci přenesly na evropskou úroveň. Bankovky a mince nové měny byly uvedeny do oběhu 1. ledna 2002 a po dobu prvních dvou měsíců platily souběžně s národními měnami.

V průběhu třetí etapy splnilo Řecko konvergenční kritéria a dodatečně se připojilo k jedenácti dosavadním státům k 1. lednu 2001. Na rozdíl od ostatních států bylo v Řecku období, kdy bylo euro používáno pouze v bezhotovostním styku jednoleté, což se ukázalo jako dostačující.

Členské země mimo eurozónu se mohou účastnit Mechanismu směnných kursů II (Exchange Rate Mechanism II - ERM II), který nahradil dosavadní ERM k 1. lednu 1999, a po splnění konvergenčních kritérií přijmout euro (postupně by mělo dojít k zavedení eura ve všech členských státech EU).

2.2. Konvergenční kritéria

Konvergenční kritéria zakotvená v Maastrichtské smlouvě (podle toho často nazývaná také maastrichtská kritéria) v článku 121 (respektive v článku 104) a v připojeném Protokolu o konvergenčních kritériích určují přesné podmínky, které musí členské státy splnit pro vstup do eurozóny. Kritéria jsou výborný prostředek pro konvergenci a přehlednou kontrolu fiskální a měnové politiky států.

Podle Maastrichtské smlouvy rozlišujeme čtyři kritéria konvergence: jedno fiskální a tři měnová. Fiskální kritérium má dvě složky (musejí být splněny současně): kritérium rozpočtového deficitu a celkový veřejný dluh a mezi měnová kritéria patří udržení cenové stability, stabilita dlouhodobých úrokových sazeb a nakonec stabilita směnného kursu v rámci ERM II. Kritéria se vztahují jak k politice hospodářské (rozpočtový schodek a veřejné zadlužení) tak k měnové (cenová stabilita, úroková sazba a stabilita směnného kursu).

¹ Více o institucích HMU viz kapitola 4

Kritérium cenové stability patrné z míry inflace znamená, že členský stát vykazuje dlouhodobě udržitelnou cenovou stabilitu a průměrnou míru inflace sledovanou během jednoho roku, která nepřekračuje o více než 1,5 % míry inflace nejvýše tři členských států, které dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků.

Kritérium rozpočtového deficitu znamená, že poměr schodku veřejných financí nepřekročí 3 % HDP, kromě případů, kdy se neustále snižuje a blíží se tak požadované hodnotě a nebo, kdy překročení hodnoty je pouze výjimečné a dočasné.

Kritérium veřejného zadlužení znamená, že poměr veřejného dluhu k HDP nesmí přesáhnout 60 %, kromě případů, kdy se poměr dostatečně snižuje a blíží se k požadované hodnotě.

Kritérium stability směnného kursu znamená, že členský stát musí dodržovat normální rozpětí stanoveného mechanismem směnných kursů EMS (jeho členem musí být země nejméně dva roky před přijetím eura).

Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb znamená, že během jednoho roku nepřesahovala dlouhodobá úroková sazba o více než 2 % úrokovou sazbu nejvýše tři států s nejlepšími výsledky v oblasti cenové stability.

V roce 1997 podepsaly státy EU Pakt stability a růstu. Tento dokument upřesňuje, jak se má vyvíjet rozpočtová politika států eurozóny po zavedení jednotné měny. Hlavním cílem je, aby i po zavedení eura vedly vlády členských států zodpovědnou rozpočtovou politiku, protože případné vysoké deficity veřejných financí (nad 3 % HDP) by mohly ohrozit stabilitu eura a zvýšit inflaci.

2.3. Plnění konvergenčních kritérií před vstupem do třetí fáze

Hospodářské a měnové unie

Následující tabulka vypracovaná podle Konvergenční zprávy Evropského měnového institutu z roku 1998 ukazuje, jak členské státy plnily konvergenční kritéria v době, kdy se rozhodovalo o těch, které vstoupí do třetí etapy, tzn. o státech, které přijmou jednotnou měnu (červeně jsou vyznačená nesplněná kritéria). Na Summitu EU v Bruselu se ve dnech 1. – 2. května se na základě vyhodnocení konvergenčních kritérií rozhodlo o 11 účastnících.

Tabulka č. 1: Plnění konvergenčních kritérií (1997)¹

	Rozpočtový schodek k HDP v %	Státní dluh k HDP v %	Míra inflace (roční) v %	Průměrná míra úrokových sazeb v %	Stabilita směnného kursu
Povolená hodnota	-3	60	2,7	7,8	alespoň 2 roky v ERM
Belgie	-2,1	122,2	1,4	5,7	splněno
Finsko	-0,9	55,8	1,3	5,9	od 10/1996
Francie	-3	58	1,2	5,5	splněno
Irsko	-0,9	66,3	1,2	6,2	splněno
Itálie	-2,7	121,6	1,8	6,7	od 11/1996
Lucembursko	1,7	6,7	1,4	5,6	splněno
Německo	-2,7	61,3	1,4	5,6	splněno
Nizozemsko	-1,4	72,1	1,8	5,5	splněno
Portugalsko	-2,5	62	1,8	6,2	splněno
Rakousko	-2,5	66,1	1,1	5,6	splněno
Španělsko	-2,6	68,8	1,8	6,3	splněno
Řecko	-4	108,7	5,2	9,8	od 3/1998
Dánsko	0,7	65,1	1,9	6,2	splněno
Švédsko	-0,8	76,6	1,8	6,5	neúčastnil se
Velká Británie	-1,9	53,4	1,9	7	neúčastnil se

Z tabulky je patrné, že kritérium rozpočtového schodku splnily bez problémů všechny státy kromě Řecka (pouze Francii disponuje hraniční hodnotou). Nejlepší výsledky vykazovalo Lucembursko s kladným výsledkem +1,7 %, dále Irsko a Finsko s -0,9 %.

Oproti snadno splněnému rozpočtovému kritériu dělalo kritérium státního zadlužení velké problémy téměř všem státům. Pod stanovenou hodnotu 60 % se dostaly pouze Finsko, Francie a Lucembursko, naopak nejkritičtější výsledky vykazovala Belgie a Itálie. I přes překročení povolené hodnoty (u Belgie a Itálie více než dvojnásobně) se mohly státy třetí etapy zúčastnit. Čl. 104 Smlouvy totiž stanoví, že jestliže se hodnota dostatečně snižuje a blíží se uspokojivým tempem k doporučené hodnotě, můžeme považovat plnění kritéria za vyhovující. V případě těchto států se hodnota opravdu během pozorovaných let uspokojivě snižovala.

„Míra inflace je nejpřísnějším kritériem pro kvalifikaci na členství v Hospodářské a měnové unii, z něhož smlouva o založení ES nepřipouští žádné výjimky. Je tomu tak proto, že nízká a sjednocená míra inflace je základním

¹ Konvergenční zpráva Evropského měnového institutu, březen 1998, (Convergence report, mars 1998)

předpokladem funkčnosti jednotné měnové politiky,...“¹ V roce 1997 byla hodnota vypočítána podle stanoveného vzorce na 2,7 %² a žádný ze států kromě Řecka neměl s tímto kritériem problémy. Nejlepší výsledky měla Francie (1,2 %), Irsko (1,2 %) a Rakousko (1,1 %). Nejvyšší hodnotu vykazovala Itálie, Nizozemsko, Portugalsko a Španělsko (všechny shodně 1,8 %).

Kritérium týkající se úrokové míry také splnily všechny státy opět mimo Řecko. Nejvyšší povolená hodnota byla podle určeného vzorce vypočítána na 7,8 %³. Nejvyšší hodnoty byly zjištěny u Itálie (6,7 %), Španělska (6,3 %), Portugalska a Irska (oba 6,2 %), nejlepších výsledků dosáhla Francie a Nizozemsko (5,5 %), Lucembursko a Německo (5,6 %) a Irsko (6,2 %).

Kritérium stability směnného kursu s povoleným rozpětím ± 15 % se také ukázalo snadno splnitelné. Kdyby ovšem hodnota, o kterou se může kurs vychýlit, zůstala na $\pm 2,25$ % jako před krizí EMS v srpnu 1993, měla by většina států potíže.

Do třetí etapy nemohlo v roce 1999 vstoupit Řecko kvůli výraznému nesplnění všech kritérií (navíc řecká měna vstoupila do EMS až v roce 1998). Řecko se ke stávajícím ale 11 státům připojilo po splnění kritérií v roce 2001.

Dánsko se třetí etapy neúčastnilo stejně jako Velká Británie, díky vyjednané klauzuli opting-out, která umožňuje těmto státům neúčastnit se třetí etapy HMU. Švédsko se nemohlo účastnit zejména kvůli neúčasti své měny v ERM.

¹Tomášek, M. *Právní nástupnictví měny euro*, Praha: Linde, 2000. ISBN 80–7201-205–3, s. 121

²Jde o průměr tří států s nejnižší hodnotou, ke kterému se připočte 1,5 procentního bodu.

³Jde o průměr tří států s nejnižší hodnotou, ke kterému se připočtou 2 procentní body.

3. Právní základ Hospodářské a měnové unie

Původní právní úprava hospodářské a měnové spolupráce zakotvená ve smlouvě o založení EHS se od té dnešní úpravy zavedené Maastrichtskou smlouvou v roce 1993 v mnoha ohledech lišila. Současné právní zakotvení hospodářské a měnové spolupráce je výsledkem vývoje ve Společenství zejména v 70. a 80. let 20. století, kdy byla nutná užší spolupráce mezi členskými státy.

3.1. Hospodářská a měnová spolupráce podle smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství¹

Na základě Římské smlouvy vzniklo k 1. lednu 1958 Evropské hospodářské společenství. Smlouva stanovuje ve své první části v článku 2 hlavní cíl EHS takto: *„Posláním společenství je vytvořením společného trhu a postupným odstraňováním rozdílů mezi hospodářskými politikami členských států podporovat harmonický rozvoj hospodářských činností ve Společenství, nepřetržitý a vyvážený růst, vyšší stabilitu, rychlejší zvyšování životní úrovně a užší kontakty mezi členskými státy.“*

Článek 6 pověřuje členské státy, aby koordinovali své hospodářské politiky k dosažení cílů smlouvy a článek 8 stanovil termín pro vytvoření společného trhu do dvanácti let od podpisu smlouvy. Nakonec bylo společného trhu dosaženo již o dva roky dříve, tedy v roce 1968.

Hlava I. druhé části, která se věnuje volnému pohybu zboží, zavádí podle článku 9 celní unii, což znamená zákaz vývozních i dovozních cel a všech poplatků s rovnocenným účinkem mezi členskými státy a zároveň určuje společný celní sazebník vůči třetím zemím.

Část třetí nazvaná Politika společenství se v hlavě II. zabývá hospodářskou politikou. Pro hospodářskou spolupráci je významný článek 104, který se týká platební bilance: *„Každý členský stát uskutečňuje hospodářskou politiku nezbytnou k zajištění rovnováhy své celkové platební bilance a udržení důvěry ve vlastní měnu...“* Podle článku 105 odstavce 2 byl za účelem rozvíjení koordinace členských států v měnové

¹ Římská smlouva dostupná z <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Rimska_smlouva_1957.pdf> [20. 1. 08]

oblasti v rozsahu potřebném pro fungování společného trhu a ke sledování měnové a finanční situace členských států zřízen Měnový výbor.

První zmínku o měnové spolupráci najdeme v článku 107: „*Každý členský stát považuje svou politiku v oblasti směnných kursů za otázku společného zájmu.*“ Kolísání směnných kursů a případné devalvace měn by totiž měly nepříznivý vliv na fungování společného trhu. A konečně článek 108 zaručuje poskytnutí vzájemné pomoci Společenství států, který by se dostal do problémů s platební bilancí.

Představitelé členských států si tehdy sice uvědomovali, že bez hlubší měnové spolupráce a intenzivních obchodních vztahů by k vytvoření společného trhu nikdy nemohlo dojít, přesto se ale ve smlouvě o zavedení společné měnové politiky nemluví. V té době byly totiž měny států vázány na dolar v rámci brettonwoodského systému, což prakticky zaručovalo měnovou stabilitu a k devalvacím měn nedocházelo.

Jedním z dalších důvodů, proč byli zakladatelé v otázce měnové spolupráce opatrnější je fakt, že žádný z účastníků se států nebyl ochoten vzdát se své měnové suverenity a i když musely státy udržovat směnný kurz v předepsaném rozpětí, zůstala zpočátku měnová politika suverénní pravomocí každého státu.

Ke změně názorů na měnovou problematiku došlo koncem šedesátých let spolu s vytvořením společného trhu a odbourání cel uvnitř Společenství. Myšlenka zavedení měnové unie byla poprvé zmíněna na zasedání hlav členských států v Haagu v roce 1969 a následoval již dříve popsáný Wernerův plán a EMS.

Průlomovým dokumentem se stal Jednotný evropský akt (JEA), který vstoupil v platnost 1. července 1987 a který již ve své preambuli nasměroval Společenství k prohlubování měnové spolupráce a k vytvoření měnové unie. Na základě JEA se vkládá do části tři, hlava II Smlouvy o založení EHS kapitola s názvem Spolupráce v hospodářské a měnové politice, která stanovuje rozvoj spolupráce v měnové oblasti na základě zkušeností získaných v rámci EMS a při vytváření ECU.

Dále v článku 13 zavazuje JEA Společenství k vytvoření vnitřního trhu, který zahrnuje oblast bez vnitřních hranic, kde je zajištěn volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu.

3.2. HMU v Maastrichtské smlouvě

Smlouva o Evropské unii byla podepsána dne 7. února 1992 v Maastrichtu (Maastrichtská smlouva) a v platnost vstoupila po ratifikaci ve všech členských státech 1. listopadu 1993. Smlouva o EU je současně i tzv. revizní smlouva, která přetváří dosavadní smlouvu o založení EHS na Smlouvu o Evropském společenství (Smlouva o ES) a zároveň ji upravuje o články, které zavazují členské státy k vytvoření HMU podle Delorova plánu, popisuje etapy k její realizaci a ustanovuje instituce. Těmto i ostatním úpravám se věnuje hlava II. Maastrichtské smlouvy.

Hlavní změna týkající se HMU nastává v části třetí hlavě II. smlouvy o EHS, kde se kapitoly 1, 2 a 3 nahrazují vytvořením hlavy VII. nazvané Hospodářská a měnová politika. V novém uspořádání se první kapitola věnuje hospodářské politice, druhá měnové politice, třetí institucionálním ustanovení a kapitola čtvrtá obsahuje závěrečná ustanovení.

3.3. Ustanovení týkající se HMU podle Smlouvy o ES¹

Revidovaná Smlouva o ES se od původní Smlouvy o založení EHS značně odlišuje, neboť Společenství prošlo určitým vývojem, kterému bylo nutné přizpůsobit i znění původní smlouvy. HMU nebyla v původní smlouvě zahrnuta vůbec, kdežto v současné podobě smlouvy ji přísluší celá hlava VII. a vztahují se k ní i některá ustanovení první části.

Článek 2 Smlouvy týkající se hlavních cílů a poslání Společenství vyzývá k vytvoření společného trhu a hospodářské a měnové unie. Článek 4 určuje jako prostředek k naplnění cílů určených v článku 2 „...zavedení hospodářské politiky, která je založena na úzké koordinaci hospodářských politik členských států na vnitřním trhu a na vymezení společných cílů a která je prováděna v souladu se zásadou otevřeného tržního hospodářství s volnou soutěží.“ Na toto navazuje odstavec 2, který mimo jiné stanovuje, že „...tyto činnosti zahrnují neodvolatelné stanovení měnových kurzů vedoucí k zavedení jednotné měny – ECU, jakož i vymezení a provádění jednotné měnové a devizové politiky, jejímž prvořadým cílem je udržet cenovou stabilitu...“ Na základě článku 8 vznikají instituce HMU – Evropská centrální banka a Evropský systém centrálních bank (institucím je dále věnována celá kapitola).

¹ Smlouva o založení Evropského společenství dostupná např. v: Tichý, L. a kolektiv *Dokumenty ke studiu evropského práva*. 3. přepracované vydání, Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-573-7

Hospodářské politiky HMU se týkají také ustanovení hlavy III a to zejména kapitola 4 – Kapitál a platby. Podle článku 56 jsou zakázána všechna omezení pohybu kapitálu a všechna omezení plateb mezi členskými státy i mezi členskými státy a třetími zeměmi. Článek 59 pak určuje, že v případě ohrožení fungování HMU může Rada na návrh Komise a po konzultaci s ECB přijmout ochranná opatření vůči třetím zemím.

Hlava VII. Smlouvy se věnuje hospodářské a měnové politice (články 98 – 124). První kapitola (články 98 – 104) se zabývá hospodářskou politikou Společenství. „Podle tradičního pojetí Smlouvy o ES je hospodářská politika v působnosti členských států. Tyto hospodářské politiky mají ovšem členské státy provádět podle čl. 98 se záměrem přispívat k dosažení cílů Společenství, což jsou podle čl. 2 Smlouvy o ES zejména vytvoření společného trhu a hospodářské a měnové unie.“¹

Článek 99 stanoví, že členské státy považují svou hospodářskou politiku za věc společného zájmu a zavádí tzv. mnohostranný dohled, který spočívá ve sledování hospodářského vývoje a konvergence států i celého Společenství. Výsledky jsou pak zpracovány Radou na základě zpráv, které jí předkládá Komise. Další odstavce článku 99 popisují úlohu a úkoly Rady v rámci mnohostranného dohledu. Každý stát tedy uskutečňuje svou hospodářskou politiku, ovšem pouze tak, aby nebránil fungování EU a vnitřnímu trhu. V souladu s následujícím článkem může Rada na návrh Komise poskytnout finanční pomoc státu, který se z mimořádných důvodů dostal do potíží.

Články 101, 102 a 103 zakazují orgánům a institucím Společenství, ústředním vládám, regionálním nebo místním orgánům nebo jiným veřejnoprávním orgánům a podnikům veřejného práva členských států jakékoliv finanční výhody a privilegia k finančním institucím. Článek 104 se zaměřuje na rozpočtovou politiku a nabádá členské státy, aby se vyvarovali nadměrných schodků veřejných financí a veřejnému zadlužení (kritéria na zhodnocení stavu veřejného zadlužení a schodku veřejných financí jsou součástí konvergenčních kritérií). S čl. 104 souvisí Dodatkový protokol ke Smlouvě o postupu při nadměrném schodku.

Kapitola 2 (články 105 – 111) je věnována měnové politice, která je zde představena prostřednictvím úkolů a pravomocí institucí HMU a to ECB a ESCB, následuje kapitola 3 týkající se institucionálního ustanovení (články 112 – 115). Články 112 a 113 zakotvují vnitřní strukturu institucí a pravomoci a úkoly jejich představitelů. Článek 114 zřizuje Měnový výbor, který měl po dobu druhé etapy

¹Tomášek, M. *Právní nástupnictví měny euro*, Praha: Linde, 2000. ISBN 80–7201–205–3, s. 60

poradní funkci a sledoval měnovou a finanční situaci členských států. Na počátku třetí etapy přechodu na jednotnou měnu byl Měnový výbor nahrazen Hospodářským a finančním výborem. K institucím se také vztahuje Protokol o statutu Evropského systému centrálních bank a Evropské centrální banky.

Kapitola 4 se týká přechodných ustanovení (články 116 – 124) a detailně popisuje průběh druhé a částečně i třetí etapy uskutečňování HMU.

Ke Smlouvě je dále připojen Protokol o přechodu do třetí etapy Hospodářské a měnové unie, který stanovuje, že žádný členský stát nesmí bránit vstupu do třetí etapy a zároveň určuje její počátek nejpozději na 1. ledna 1999.

Mimo primárních pramenů, najdeme právní dokumenty týkající se HMU i v sekundárním právu. Rada EU vydala několik nařízení, která se týkají měnové unie a měny euro. Mezi nejdůležitější patří nařízení č. 974/98 o zavedení eura, nařízení č. 1103/97 o některých ustanoveních týkajících se zavedení eura a nakonec nařízení č. 2866/98 o přepočítacích koeficientech mezi eurem a měnami členských států zavádějících euro.

4. Instituce Hospodářské a měnové unie

Instituce HMU byly ustanoveny Maastrichtskou smlouvou a jedná se o Evropskou centrální banku (ECB), Evropský systém centrálních bank (ESCB) a o dočasnou instituci nazývanou Eurosystem. V revidované Smlouvě o ES je upravuje hlava VII, kapitola 3 (články 105 – 115) a dále také Protokol o statutu ECB a ESCB přiložený ke Smlouvě. Předchůdcem ECB byl Evropský měnový institut, který byl založen 1. ledna 1994 s cílem připravit podmínky pro ESCB během druhé etapy přechodu na euro. Jeho fungování skončilo 1. června 1998.

4.1. Evropská centrální banka

Jedná se o centrální banku pro společnou měnu EU. Banka byla založena 1. června 1998 a nahradila dočasně fungující Evropský měnový institut. Oficiálně začala pracovat se zahájením třetí etapy přechodu na euro. ECB sídlí ve Frankfurtu nad Mohanem.

Základními úkoly ECB je podle Smlouvy určovat měnovou a hospodářskou politiku Společenství, spravovat devizové rezervy a zajistit cenovou stabilitu. Je to instituce nezávislá, to znamená, že nesmí přijímat ani vyžadovat pokyny od orgánů Společenství, vlád členských států ani od jiných subjektů. Zároveň ECB podrobuje svá rozhodnutí veřejné kontrole vydáváním výročních a čtvrtletních zpráv a měsíčního bulletinu.

Základní kapitál ECB je utvořen upsaným kapitálem národních centrálních bank, přičemž jeho výše závisí na podílu příslušného členského státu na celkovém počtu obyvatel a na hrubém domácím produktu EU. Nyní je výše upsaného kapitálu cca 5,7 mld. eur (splacené úpisy tvoří cca 4 mld. eur).

ECB tvoří tři hlavní rozhodovací orgány: Výkonná rada, Rada guvernérů a Generální rada. Výkonná rada se skládá z prezidenta (od roku 2003 Jean Claude Trichet), viceprezidenta a čtyř dalších členů a obvykle zasedá jednou týdně. Funkční období členů je osmileté a neobnovitelné. Tento orgán rozhoduje o každodenních záležitostech týkajících se politik ECB, připravuje zasedání Rady guvernérů a uděluje pokyny národním centrálním bankám.

Nejdůležitějším rozhodovacím orgánem v rámci ECB je Rada guvernérů tvořena Výkonnou radou a guvernéry národních bank zemí, které již zavedly euro. Zasedání

Rady guvernérů se konají dvakrát měsíčně. Podle Smlouvy o ES a Statutu ESCB má Rada pravomoc činit nejdůležitější a strategicky významná rozhodnutí pro Eurosystem a jako jediný orgán povoluje vydávání bankovek v EU. Dále určuje měnovou politiku, může předkládat návrhy právních předpisů a shromažďuje statistické informace.

Generální rada je přechodný rozhodovací orgán a bude pracovat, dokud všechny členské státy nezavedou společnou měnu. Skládá se z prezidenta a viceprezidenta ECB a z guvernérů všech národních centrálních bank EU a zasedá zpravidla čtyřikrát do roka. Generální rada má na starosti dohled nad státy, které se účastní ERM II a v rámci ECB má zejména poradní funkci.

4.2. Evropský systém centrálních bank

ESCB je složen z ECB a národních centrálních bank členských států i těch, které dosud nezavedly euro (tyto státy se však nepodílí na plnění činností v rámci HMU, ale mají povinnost udržovat stabilitu cen). Oproti ECB nemá ESCB právní subjektivitu. ESCB spravují orgány ECB, přičemž Generální rada je hlavním koordinátorem celého systému.

Prioritním úkolem ESCB je udržovat měnovou stabilitu a podporovat obecnou hospodářskou politiku, definovat měnovou politiku Společenství a spravovat devizové rezervy, dále řídit devizové obchody a podílet se na programech, které se zaměřují na stabilitu finančního systému.

V rámci ESCB jsou národní centrální banky vnímány jako samostatné právnické osoby. S ECB spolupracují například na shromažďování statistických informací a podílejí se na činnosti mezinárodních měnových institucí.

4.3. Eurosystem

Eurosystem je dočasná instituce, která se skládá z ECB a z národních centrálních bank států, které zavedly euro (jde tedy o bankovní systém eurozóny) a která je odpovědná za provádění měnové politiky eurozóny. V podstatě je Eurosystem součástí ESCB a jakmile bude jednotná měna zavedena ve všech státech EU, přestane existovat. Pouze členové Eurosystemu mohou vydávat eurobankovky.

Eurosystem řídí orgány ECB. Tyto orgány pak přijímají rozhodnutí potřebná pro to, aby Eurosystem plnil své úkoly. Dělbá činností v Eurosystemu je prováděna na

principu decentralizace, to znamená, že Rada guvernérů dává národním centrálním bankám takové úkoly, které uzná za vhodné a vyžaduje jejich řádné a důsledné splnění.

5. Hospodářská a měnová unie v letech 1999 – 2007: výhody a nevýhody, vliv na ekonomiku

Zavedení společné evropské měny s sebou neslo očekávání, zda se tento ojedinělý projekt stane úspěšným či nikoliv. Tzv. teorie optimálních měnových oblastí nevyznívala pro Evropu a euro příliš optimisticky, ale i tak se euro během několika let své existence stalo světově úspěšnou konkurenceschopnou měnou. Dodnes však najdeme jak pozitivní tak negativní názory ekonomů i široké veřejnosti na ekonomický přínos zavedení eura pro státy eurozóny.

5.1. Společná měna – pro i proti

Pohled na to, zda je evropská měnová unie ekonomicky úspěšná se v podání jednotlivých ekonomů liší. Jedni vnímají zavedení společné měny pouze jako prostředek směřující k politické unii mezi členy ES (mezi nimi například Martin Feldstein¹), druzí pohlížejí na HMU jako na úspěšný nadnárodní projekt, který povede k prohloubení evropské integrace a k lepšímu fungování vnitřního trhu. Na druhou stranu lze poukázat na Severoamerickou dohodu o volném obchodu (NAFTA)², která výborně funguje i bez společné měny a také podle Martina Feldsteina jednotný trh zboží a služeb nevyžaduje měnovou unii a všechny výhody volného obchodu je možné mít i bez společné měny.³

5.1.1. Teorie optimálních měnových oblastí

Mnozí z odpůrců eura staví své úvahy zejména na tom, že Evropa není tzv. optimální měnovou oblastí a zavedení jednotné měny by bylo pro ekonomiku jednotlivých zemí nepříznivé. S teorií optimálních měnových oblastí přišel na počátku 60. let kanadský ekonom a nositel Nobelovy ceny za ekonomii Robert Mundell. Stručně řečeno, teorie zkoumá vliv vnějších šoků a jejich následků na skupinu zemí se

¹ Martin Feldstein je profesorem ekonomie na Harvardské univerzitě a ředitelem Amerického národního úřadu ekonomického výzkumu.

² Severoamerická dohoda o volném obchodu (NAFTA - North American Free Trade Agreement) zavedená v roce 1994 je obchodní dohoda mezi Kanadou, Spojenými státy a Mexikem, jejímž cílem je omezení obchodních a celních bariér a liberalizace obchodu.

³ Článek *Argumenty proti evropské měnové unii* dostupný z <<http://www.euportal.cz/PrintArticle/1842-argumenty-proti-evropske-menove-unii.aspx>> [14. 2. 08]

společnou měnou (pak hovoříme o měnové oblasti) v porovnání se skupinou zemí, které si ponechaly národní měny.

Pro úspěšné fungování měnové oblasti je podle Mundella nutné, aby splňovala několik podmínek: volný pohyb a vysoká mobilita pracovní síly, podobné ekonomické problémy a struktura v jednotlivých zemích a vysoká integrace finančního trhu. V případě, že je zavedena jednotná měna v oblasti, která neodpovídá popsáním podmínkám, nastává nerovnováha, která nemůže být při zavedení jednotné měny vyřešena například pomocí devalvace nebo úpravy kursu.

Jestliže se nad těmito podmínkami zamyslíme, dojdeme k závěru, že v době zavedení eura EU nespĺňovala tyto podmínky a zdá se, že od té doby nedošlo k významnějšímu posunu. Sice je zajištěn volný pohyb pracovní síly, ale vzhledem k jazykové i kulturní bariéře se týká pouze malého procenta osob a ekonomické podmínky jednotlivých států jsou navzdory sbližování hospodářských politik pomocí konvergenčních kritérií stále velmi odlišné. Do budoucna je však velice pravděpodobné, že se Evropa optimální měnovou oblastí stane.

5.1.2. Výhody a nevýhody společné měny

Výhodou, která je zřejmá na první pohled a má velmi praktický účinek pro všechny občany, je úspora nákladů při směně hotovostních prostředků. V podstatě se dá říci, že pro občana, který se nezajímá o ekonomické důsledky jednotné měny, je toto jedna z mála viditelných výhod, kterou si navíc uvědomí až při vycestování do jiné země eurozóny. Na druhou stranu státu odpadnou nemalé zisky právě ze směnárenských poplatků.

Další předností pro obyvatele eurozóny, je transparentnost a snadná porovnatelnost cen s cenami v ostatních zemích, kdy odpadá přepočítávání pomocí směnného kursu a tak je na první pohled jasné, které zboží je levnější a které je dražší. Euro také přispívá ke sbližování cen, které je při jednotné měně jednodušší než v případě, kdy mají státy národní měny.

Určitou nevýhodou může být výměna bankovek a mincí pro starší obyvatelstvo, které si obtížněji zvykne na novou měnu s odlišným kursem. Součástí toho je také nutnost zvyknout si na jiné množství peněz (například v peněžence).

Obchodování v euru má velmi pozitivní výsledky. Dochází ke zvýšení počtu mezistátních obchodů díky zjednodušení a zrychlení plateb v euru. Zavedení eura má

obrovské přínosy také pro firmy exportující do zemí eurozóny. Nemusejí se již starat o vývoj kursu a mají stejné podmínky pro obchodování jako jejich partneři. Ale právě zrušení kursu může podle ekonoma Petra Macha¹ působit problémy, protože „se měna nemůže znehodnotit, když o investice není zájem, ani zhodnotit, když je zájem. Tato nepružnost může vést ke zpomalení hospodářského růstu nebo inflačním tlakům.“² Samozřejmě jsou i výhody fixace kursu jako například zrušení kursových rizik. To se může projevit zvýšenou mírou zahraničních investicí a obchodu. Celkově má zrušení směnného kursu větší přínos pro malé země, oproti tomu ekonomicky silné státy jako Německo, Francie, Itálie mají ze zrušení národních měn menší užitek.

Jako nejpodstatnější nevýhoda se ukazuje samotná ztráta měnové suverenity národní centrální banky. Stát přijde o významný nástroj k ovlivňování svého hospodářství pomocí měnové politiky. Rozhodnutí týkající se měnové politiky eurozóny jsou výhradně v rukou Rady guvernérů ECB. Jako největší riziko tohoto kroku se ukazuje již několikrát zmíněný fakt, že konvergence hospodářských politik států není ještě dostatečná a přestože centrálně vydávaná rozhodnutí směřují k nízké inflaci a nízké úrokové míře, mohou mít pro jednotlivé státy nepříznivé následky. Z těchto důvodů je výhodné „pokud země vstupující do měnové unie vykazují podobnou míru inflace, úrokových měr, veřejného zadlužení a deficitu platební bilance tak, aby na centrální úrovni přijímaná rozhodnutí v oblasti měnové politiky měla pozitivní účinky na makroekonomický vývoj na celém území měnové unie.“³

5.2. Vliv jednotné měny na ekonomiku států eurozóny

Od zavedení společné evropské měny se očekávalo zastavení stagnace ekonomické výkonnosti zemí EU. Bohužel výsledky zatím nejsou příliš uspokojivé, ale vzhledem k tomu, že euro je v oběhu teprve několik let, je těžké dělat jednoznačné závěry.

¹ Ing. Petr Mach, Ph.D. je od roku 2003 externí poradce prezidenta republiky pro ekonomiku a výkonný ředitel Centra pro ekonomiku a politiku

² Článek *Euro zpomaluje ekonomiku* dostupný z <<http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/petr-mach.php?itemid=703>> [18. 2. 08]

³ Článek *Je EMU optimální měnovou oblastí* dostupný z <<http://www.euportal.cz/Articles/384-je-emu-optimalni-menovou-oblasti-.aspx>> [14. 2. 08]

5.2.1. Růst HDP

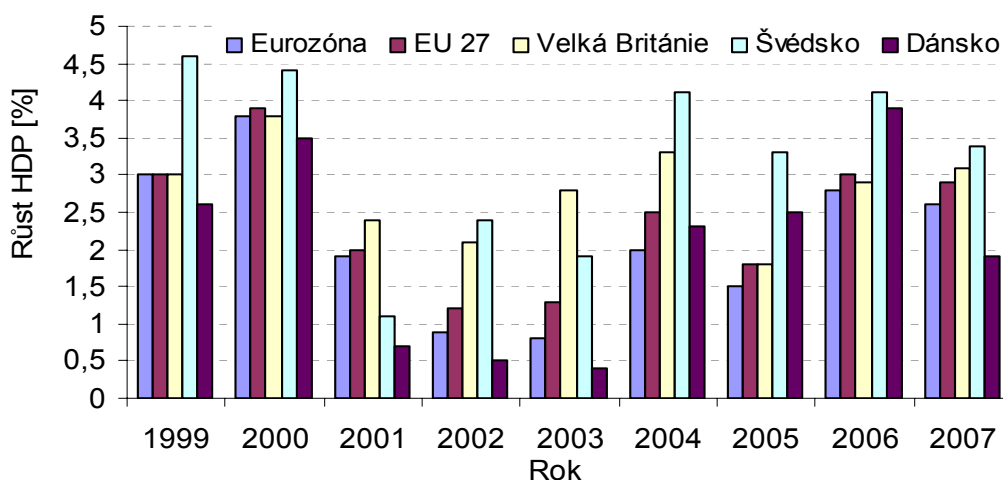
Hrubý domácí produkt je nejdůležitější ukazatel vývoje ekonomiky. Jedná se o souhrn všech hodnot vyprodukovaných v ekonomice za určité období. Čím je hodnota HDP vyšší, tím se ekonomice daří lépe.

Graf č.1 znázorňuje meziroční růst reálného HDP v zemích eurozóny, mimo ni a v EU v letech 1999 – 2007 v %. Z grafu vidíme, že v prvních letech eurozóna i celá Unie vykazovaly velice příznivý hospodářský růst s maximem v roce 2000 (3,8 %). Po roce 2000 však nastává trvalý pokles růstu HDP až na pouhých 0,8 % v roce 2003 (u Německa dokonce -0,2 %). Tento výrazný pokles a stagnace hospodářského rozvoje dávali někteří odborníci za vinu euru a poukazovali zejména na lepší vývoj v zemích, které euro nepřijali. HDP ve Velké Británii, Dánsku a Švédsku sice v letech 2002 – 2003 také poklesl, ale ne tak výrazně jako u států eurozóny. V následujících letech byl rozdíl ještě významnější (v roce 2004 2 % v případě Švédska a o 1,1 % v případě Velké Británie oproti průměru eurozóny).

Mezi lety 2004 až 2006 docházelo opět k růstu HDP v eurozóně i v EU a to o téměř 3 %. Data z roku 2007 jsou pouze predikcí, ale tyto odhady naznačují opět mírné zpomalení růstu ekonomiky jak EU tak eurozóny.

Celkově se HDP EU vyvíjelo pozitivněji než HDP eurozóny. Tento stav mohl být způsoben nedostatečnou připraveností států (jde zejména o sladěnost hospodářských politik) na přijetí společné měny a také přistoupením nových států, jejichž HDP roste rychleji než HDP vyspělých států.

Graf č. 1: Míra růstu reálného HDP 1999 – 2007¹

¹ Zdroj dat: Eurostat (Růst reálného HDP - Real GDP growth rate)

5.2.2. Inflace

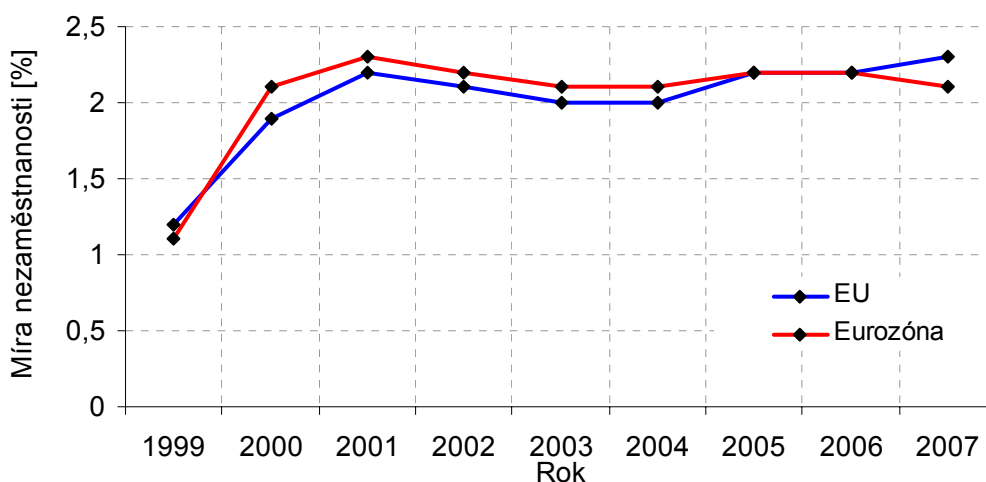
Hodnota inflace je dalším důležitým makroekonomickým ukazatelem. Inflace znamená růst cen v ekonomice, tedy to, že za určité zboží musíme zaplatit více peněz (a nebo i méně pokud je inflace záporná) než v předchozím sledovaném období.

Udržení cenové stability je hlavním cílem ECB, proto je míra inflace jedním z nejsledovanějších makroekonomických ukazatelů. Snahy ECB vedou k udržení inflace pod 2%. Z grafu vidíme, že tuto hodnotu se dařilo plnit do roku 2000, ale ani v následujících letech nedošlo k překročení 2,5 %, což lze považovat za úspěch.

Státy, které se rozhodly zůstat mimo měnovou unii (Velká Británie, Dánsko a Švédsko) si hladinu inflace držely ještě v lepších hodnotách než ostatní země. V roce 2007 však dochází i u těchto států k přibližování se hranici 2 %.

Inflace v eurozóně je téměř v celém sledovaném období vyšší než je průměr EU, ale jedná se o zanedbatelný rozdíl. Hranici pod 2% dlouhodobě nepřekračuje Finsko, Německo, Francie, Nizozemí, Belgie a Rakousko (tedy vyspělé ekonomiky v rámci EMU), naopak inflaci nad 3 % mají v Portugalsku, Španělsku a Řecku. Mnohem vyšší hodnoty najdeme u nových států EU (Bulharsko, Rumunsko, Lotyšsko). V současné době působí vysoká inflace způsobená také prudkým růstem ceny ropy problémy zejména nových státům EU.

Graf č. 2: Míra inflace 1999 – 2007¹

¹ Zdroj dat: Eurostat (Míra inflace - Inflation rate)

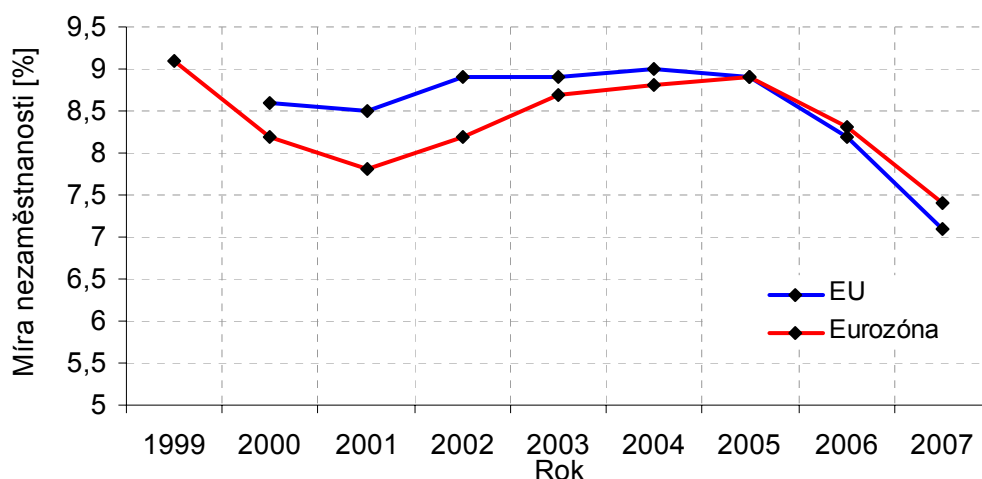
5.2.3. Nezaměstnanost

Míra nezaměstnanosti má se zavedením jednotné měny mnoho společného, jak už bylo naznačeno v kapitole o optimální měnové oblasti. Podmínka vysoké flexibility pracovní síly se pro fungování měnové unie ukazuje jako jedna z nejdůležitějších, neboť je-li např. v některé zemi měnové unie zvýšená nezaměstnanost a dochází k poklesu mezd a jinde je naopak nedostatek pracovních sil a mzdy stoupají, mělo by dojít k přesunu obyvatel ze země nezaměstnaností do země s nedostatkem pracovní síly, aby se nastolila rovnováha. Na zaměstnanost má vliv mnoho dalších faktorů, které nelze jednotnou měnou ovlivnit jako například strukturální problémy jednotlivých regionů.

Z grafu č. 3 vidíme, jak se vyvíjela nezaměstnanost ve státech eurozóny i mimo ni. Je zřejmé, že oba průběhy grafu se pohybují po podobné linii, což naznačuje, že rozdíl v nezaměstnanosti mezi eurozónou a celou EU není příliš významný. V posledních letech je patrné snižování nezaměstnanosti, ale velké rozdíly jsou v jednotlivých regionech (například sever a jih Itálie). V roce 2007 byla nezaměstnanost v eurozóně 7,2 % a v celé EU 7,1 %.

Mezi státy s nízkou nezaměstnaností patří Velká Británie, Rakousko, Irsko, Nizozemí (nejlepší výsledek za rok 2007), pod průměrem EU se drží i Česká republika, oproti tomu nejvyšší nezaměstnanost vykazuje Slovensko, které v roce 2007 jako jediné přesáhlo hodnotu 10% a snižování nezaměstnanosti se zde dlouhodobě nedaří, a Polsko, které ale oproti roku 2006 snížilo svou nezaměstnanost o více než 4%.

Graf č. 3: Míra nezaměstnanosti 1999 - 2007¹

¹ Zdroj dat: Eurostat (Míra nezaměstnanosti – Unemployment rate – total)

5.3. Euro jako světová měna

Před zavedením eura mnoho odborníků nevěřilo, že se uměle vytvořená měna může stát světovou rezervní měnou. Opak je ale pravdou. Americký dolar plnil úlohu neohrožitelné měny přes padesát let, ale nyní při posilujícím euru ztrácí jistotu, i když stále jde o měnu, ve které se uskutečňuje nejvíce obchodů a z hlediska světových rezerv stále představuje suverénní měnu (dolar představuje přibližně 63 % světových rezerv, euro je na druhém místě s 26 %)¹.

Eurozóna má ale oproti Spojeným státům obrovskou výhodu v tom, že se bude neustále rozšiřovat a tím zvětšovat velikost svého trhu. Už nyní platí eurem přes 320 miliónů lidí, což je více než počet obyvatel v USA.

Ukázalo se, že euro je schopné udržovat stabilní směnný kurs, čímž si získalo důvěru ekonomů i občanů. Je třeba zdůraznit, že se tak stalo ve velmi krátkém čase po jeho zavedení do oběhu. O důvěře v euro také svědčí jeho zavedení ve státech mimo EU jako je Kosovo a Černá Hora.

¹ Článek *Časy jedné světové měny jsou pryč* dostupný z <<http://www.finance.cz/zpravy/finance/152166-casy-jedne-svetove-meny-jsou-pryc/>> [2. 4. 2008]

6. Rozšiřování Hospodářské a měnové unie

Z původních 12 států, ve kterých se euro dostalo do oběhu na počátku roku 2002, se doposud HMU rozrostla o tři a to o Slovinsko v roce 2007 a Maltu a Kypr v roce 2008. Ze zbývajících států EU má datum přistoupení pevně stanoveno pouze Slovensko na rok 2009 a Rumunsko ohlásilo, že bude usilovat o přijetí eura v roce 2014. Všechny nové státy EU mají dočasnou výjimku pro zavedení eura v rámci HMU a jsou povinny usilovat o vstup do eurozóny po splnění konvergenčních kritérií, jak se zavázaly přijetím Maastrichtské smlouvy. Trvalou výjimku mají pouze Velká Británie a Dánsko. Nyní se ERM II účastní Slovensko, všechny pobaltské státy a také Dánsko.

Všechny státy mimo eurozónu kromě Bulharska, Rumunska, Polska a Švédska se rozhodly pro přijetí eura metodou velkého třesku (Big Bang), to znamená současné zavedení hotovostního i bezhotovostního oběživa bez přechodného období. Tato metoda se v době, kdy už euro obíhá v ostatních zemích, zdá jako nepřijatelnější.

Stát, který chce přijmout euro za svou měnu, musí nejprve požádat ECB a Evropskou Komisi (Komisi) o vypracování tzv. konvergenční zprávy, která zhodnotí plnění konvergenčních kritérií a právní soulad legislativy centrální banky se Statutem ESCB. Jestliže pak Rada EU shledá všechna kritéria v pořádku, může se země připojit k eurozóně.

Komise vyhotoví každoročně zprávu o praktických přípravách na rozšíření eurozóny. Sdělení je adresováno Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému výboru a sociálnímu výboru, Výboru regionů a ECB a obsahuje údaje o přípravách na zavedení eura ve státech mimo HMU.

6.1. Dosavadní rozšíření měnové unie

6.1.1. Slovinsko

Slovinsko se stalo členem EU v roce 2004 spolu s dalšími devíti státy a již v roce 2007 se jako první připojilo k eurozóně. Slovinský tolar vstoupil do ERM II již v červnu 2004. V roce 2005, jako jediné splnilo Slovinsko celkem bez problému všechna konvergenční kritéria, jak je zřejmé z tabulky č. 2. (konvergenční kritéria se vyhodnocovala za rok 2005, ale rozhodnutí o přijetí do eurozóny padlo v červenci 2006).

Tabulka č. 2: Plnění konvergenčních kritérií ve Slovinsku (2005)¹

	Rozpočtový schodek k HDP v %	Státní dluh k HDP v %	Míra inflace (roční) v %	Průměrná míra úrokových sazeb v %	Stabilita směnného kursu
Požadovaná hodnota	-3	60	2,6	5,9	alespoň 2 roky v ERM
Slovinsko	-1,8	29,1	2,3	3,8	Od 28. 6. 2004
Eurozóna	-2,4	70,8	2,3	3,4	-

Ve Slovinsku bylo euro zavedeno metodou „velkého třesku“. Současně s tolarem pak euro platilo pouze od 1. ledna 2007 do 14. ledna 2007. Přejít na jednotnou měnu proběhl velmi hladce a bez větších technických problémů, protože Slovinská vláda přípravu na euro nepodcenila a už od března 2006 zahájila velkou informační kampaň pro podnikatele i pro širokou veřejnost.

Navíc Slovinci měli se změnou měny zkušenosti z roku 1991, kdy země získala nezávislost a místo jugoslávského dináru zavedlo vlastní měnu – slovinský tolar.

Většina Slovinců má k EU a k euru pozitivní vztah a přijetí evropské měny jim, jak ukazují průzkumy Eurobarometru² z května 2007, problémy nedělalo. Jediné čeho se většina obyvatel obávala, byla inflace. Tyto obavy se naplnily jen z části. Ke zdražení došlo pouze v některých odvětvích, především v poskytování služeb (restaurace, kadeřník, ...).

6.1.2. Kypr a Malta

Malta a Kypr přijaly společně euro za svou měnu a staly se tak 14. a 15. státem eurozóny dne 1. ledna 2008. Euro nahradilo kyperskou libru s kurzem 0,585274 libry za 1 euro a maltskou liru s kurzem 0,4293 liry za 1 euro.³ Výsledky konvergenční zprávy z května 2007, která hodnotila plnění konvergenčních kritérií za rok 2006, vidíme v tabulce č. 3. Jak Kypru tak Maltě dělalo problémy kritérium státního dluhu. Tento fakt ale nebyl vážnou překážkou, neboť hodnoty v obou zemích dlouhodobě klesají. Pro hodnocení byla důležitější míra inflace, která se v obou zemích udržela pod 3 %.

¹ Konvergenční zpráva ECB, květen 2006, (Convergence report, May 2006)

² Zpráva Eurobarometru *Průzkum veřejného mínění ve Slovinsku po přijetí eura* dostupná z <http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_208_sum_en.pdf> [20. 2. 2008]

³ Článek *Výměna platidel* dostupný z <<http://www.ecb.int/bc/euro/changeover/html/index.cs.html>> [29. 2. 2008]

Tabulka č. 3: Plnění konvergenčních kritérií na Kypru a Maltě (2006)¹

	Rozpočtový schodek k HDP v %	Státní dluh k HDP v %	Míra inflace (roční) v %	Průměrná míra úrokových sazeb v %	Stabilita směnného kursu
Požadovaná hodnota	-3	60	3	6,4	alespoň 2 roky v ERM
Kypr	-1,5	65,3	2	4,2	od 2. 5. 2005
Malta	-2,6	66,5	2,2	4,3	od 2. 5. 2005
Eurozóna	-	-	2,1	4	-

Kypr i Malta jsou státy s velmi rychle se rozvíjející otevřenou ekonomikou a doufají, že přijetí eura jim přinese měnovou stabilitu, nové investory i turisty. Přechod na euro proběhl jako v případě Slovinska velmi rychle a bezproblémově, obě měny platily souběžně jen do konce ledna 2008. Kypřané i Maltané se jako Slovinci obávali zdražování, ale první měsíce ukázaly, že k žádnému drastickému zdražování nedošlo, pouze někde byl mírný nárůst cen vyvolán zaokrouhlováním.

6.2. Plánovaná rozšíření²

6.2.1. Slovensko

Slovensko má pevně stanovené datum pro přijetí eura na 1. ledna 2009. Nic zatím není jisté, ale slovenská vláda pevně věří, že se jim stanovený termín podaří splnit.

Slovenská koruna vstoupila do ERM II 28. listopadu 2005 a daří je ji udržovat v potřebném rozpětí. Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb i veřejného zadlužení se Slovensku podle konvergenční zprávy z prosince 2006 plnit daří, kritérium rozpočtového deficitu podle odhadu za rok 2006 činilo -3,4 %, oproti požadovaným -3%. Největší problémy však představuje vysoká míra inflace a rozpočtový deficit. Inflace dosáhla za období od listopadu 2005 do října 2006 průměrně 4,3%, přitom maximální možná vypočítaná hodnota byla 2,8% (v eurozóně 2,2%). O přistoupení či

¹ Konvergenční zpráva ECB, květen 2007, (Convergence report, May 2007)

² Konvergenční zpráva ECB, prosinec 2006, (Convergence report, December 2006)

nepřistoupení Slovenska se rozhodne na základě konvergenční zprávy, která bude zveřejněna pravděpodobně v květnu tohoto roku.

Pokud EU povolí vstup Slovenska do eurozóny, bude podle Národního plánu na zavedení eura (schválen v červnu 2005 a obnoven v březnu 2007) povinné duální oceňování od června do prosince 2008. K 1. lednu 2009 se euro dostane jak do hotovostního tak do bezhotovostního oběhu bez přechodného období stejně jako ve Slovinsku, na Maltě a Kypru. Slovenskou korunou bude možné zaplatit do 16. ledna.¹ Na Slovensku funguje také Národní koordinační výbor pro zavedení eura, který spolupracuje s Ministerstvem financí a s Národní bankou Slovenska.

Verdikt Rady bude jistě pozorně sledován i v ostatních nových státech EU, neboť chování Komise by mohlo být v příštích rozhodováních obdobné a podle případu Slovenska by se mohly (nebo naopak neměly) chovat ostatní státy.

6.2.2. Pobaltské státy

Všechny pobaltské státy mají stejný problém – vysokou míru inflace, a právě to je hlavní překážka, která jim brání v přijetí eura. Při vzrůstající ceně ropy a jiných produktů a rychlém hospodářském růstu se nedá očekávat zlepšení situace ani v několika následujících letech.

Litva plnila konvergenční kritéria s velkou rezervou a její měna byla v systému ERM II od 28. června 2004 bez výrazné fluktuační. Dlouhodobý problém měla Litva s inflací, ale během roku 2005 se jí podařilo dostat se pod 3 %. Litva požádala o přistoupení k eurozóně ve stejné době jako Slovinsko, ale kvůli nesplnění inflačního kritéria tuto možnost nedostala. Limit vypočítaný za období od dubna 2005 do března 2006 činil 2,6 %. Litevská hodnota byla za toho období 2,7 %

Kvůli překročení o jednu desetinu procenta nedovolila Rada Litvě, aby mohla přijmout euro v roce 2007. Tento případ otevřel diskusi o vhodnosti hodnocení maastrichtských kritérií a také o tom, zda eurozóna má vůbec zájem o rozšíření o pobaltské státy. Litva navíc poukazuje na to, že inflační kritérium se počítá ze tří nejnižších hodnot celé EU nikoli pouze eurozóny (takže v případě Litvy rozhodla nízká inflace v Polsku, Švédsku a Finsku).

¹ Článek *Slovensko a přechod na euro* dostupný z <<http://www.euroinfo.gov.sk/index/go.php?id=1494>> [3. 2. 2008]

V současné době se Litva snaží bojovat s vysokou inflací, aby mohla v blízké době znovu požádat o přistoupení k měnové unii (litevská vláda má v prozatím v plánu rok 2010).

Estonsko má svou měnu vázanou v rámci ERM II již od 28. června 2004, protože se zde původně počítalo s přijetím eura již v roce 2007 (současně se Slovinskem). Estonsko má ale stále velké problémy se splněním inflačního kritéria a tak na rozdíl od Litvy raději o přistoupení nepožádalo. Ve dvanáctiměsíčním období (od listopadu 2005 do října 2006) dosáhla průměrná míra inflace 4,3 % (maximální hodnota inflačního kritéria činila 2,8 %). Navíc prognózy nepřinášejí příliš pozitivní zprávy ohledně poklesu inflace v příštích letech (důvodem je také nedokončená harmonizace spotřebních daní z paliv, tabáku a alkoholu na úroveň EU). Fiskální kritéria plní Estonsko dlouhodobě se značnou rezervou (rozpočtový deficit činil v roce 2005 – 2,3 % HDP a veřejný dluh pouze 4,5 % HDP). Vzhledem k vysoké inflaci zde bude pravděpodobně možné přijmout euro nejdříve v roce 2011.

Lotyšsko by stejně jako další pobaltské státy rádo přijalo euro co nejdříve, ale i zde se potýká s vysokou inflací. V referenčním období (od listopadu 2005 do října 2006) dosáhla průměrná míra růstu spotřebitelských cen dokonce 6,7 % oproti vyžadovaným 2,8 %. Prudký růst cen nastal v Lotyšsku po roce 2003 v souvislosti se vstupem do EU (podobné to bylo i u ostatních pobaltských zemí). Výše úrokových sazeb činila v období od listopadu 2005 do října 2006 3,9 % (referenční hodnota byla 6,2 %). Fiskální kritéria Lotyšsko plní (rozpočtový deficit – 0,1 % HDP a veřejné zadlužení 12,1 % v roce 2005). Lotyšský lats je v systému směnných kursů od 2. května 2005 (vstoupil stejně jako měny Malty a Kypru). Lotyšsko nemá stanovený termín pro vstup do HMU, ale předpokládá se nejdříve rok 2012.

6.2.3. Ostatní státy

Maďarsko je další z nových států EU, která má prozatím výjimku z členství v HMU. Podle poslední konvergenční zprávy se Maďarsku nedaří plnit hned několik maastrichtských kritérií. Inflace dosáhla ve sledovaném období průměrné hodnoty 3,5 %, což je nad požadovaným limitem. K růstu nejvíce přispělo zvýšení cen potravin a energií. V následujících letech se podle odhadů očekává nárůst spotřebitelských cen, zejména kvůli plánované změně nepřímých daní a vyrovnávání hospodářské úrovně

s ostatními státy. Dokonce i výše úrokových sazeb se pohybuje nad požadovanou hodnotou 6,2 % a dosahuje 7,1 % (v období od listopadu 2005 do října 2006). Maďarsku se nedaří plnit ani fiskální kritéria (rozpočtový deficit – 7,8 % a celkové zadlužení 61,7 % HDP) a odhady předpokládají další zadlužování. Maďarský forint není zatím součástí ERM II. Maďarsko se chce pokusit splnit maastrichtská kritéria do roku 2009 ale k předpokládanému začlenění Maďarska do eurozóny, by mělo dojít déle.

Polsko je v plnění kritérií v současné době mnohem úspěšnější než ostatní. Polská inflace se ve sledovaném období udržela (od listopadu 2005 do října 2006) pod maximální povolenou hodnotou a činila pouze 1,2 %. V nejbližších letech se očekává mírný růst spotřebitelských cen přibližně na 2 – 3 %. Výše dlouhodobých úrokových sazeb byla pod referenční hodnotou a dosáhla 5,2 % (maximum 6,2 %). Fiskální kritéria se Polsku daří dodržovat, v roce 2005 byl deficit státního rozpočtu 2,5 % a státní dluh 42 % HDP. Polský zlotý se neúčastní ERM II a přijetí eura se předpokládá nejdříve v roce 2012.

Rumunsko a Bulharsko se staly členy EU při posledním rozšíření v roce 2007 a jejich výsledky tedy nejsou zahrnuty v zatím poslední konvergenční zprávě. Jedná se o státy, které se prozatím budou snažit dosáhnout nebo se alespoň co nejvíce přiblížit hospodářské a sociální situaci západní Evropy. Rumunsko si v roce 2007 stanovilo rok 2014 jako rok, kdy bude přijato euro, Bulharsko datum zatím nemá, ale přijetí eura se zde neočekává před rokem 2014.

Situaci v České republice se věnuje 7. kapitola.

6.2.4. Švédsko

Švédsko se od ostatních států podstatně odlišuje. Je členem EU od roku 1995 a přesto se zde ještě neplatí eurem. Tuto situaci způsobil výsledek referenda z 14. 9. 2003 k přijetí evropské měny, kde se jen 42 % Švédů vyslovilo pro euro. Odpůrci eura argumentovali dobře fungující švédskou ekonomikou ve srovnání se zeměmi eurozóny, obavami o sociální systém, omezení národní suverenity a označovali přijetí eura za krok k evropské federaci. Tehdejší premiér Persson uvedl, že další

referendum se uskuteční nejdříve za deset let.¹ I když Švédsko nemá vyjednanou tzv. klauzuli opting-out jako Dánsko a Velká Británie, nemusí v nejbližších letech k zavedení eura dojít, neboť Smlouva sice zavazuje k přijetí jednotné měny, ale neuvádí, kdy k tomu má dojít.

Z hlediska plnění konvergenčních kritérií je na tom Švédsko výborně. Podle konvergenční zprávy dosáhla průměrná roční míra inflace (od listopadu 2005 do října 2006) ve Švédsku 1,5 %, tedy výrazně pod hraniční hodnotou 2,8 % a ani prognózy nepočítají s překročením 2 %. Dlouhodobé úrokové sazby dosahovaly ve sledovaném období 3,7 %, což je výrazně pod referenční hodnotou. Švédsko vykazovalo za rok 2005 rozpočtový přebytek 3 % HDP a hodnota veřejného zadlužení dosáhla 50,4 % HDP. Švédská koruna se neúčastní ERM II a i z tohoto důvodu nemůže Švédsko navzdory dlouhodobému plnění kritérií v nejbližších letech euro přijmout.

6.3. Vliv rozšiřování HMU o nové státy na fungování eurozóny

Rozšíření eurozóny přinese mnoho výhod jak pro stávající země, tak samozřejmě pro nové státy (například z obchodního hlediska), ale bude tomu tak pouze v případě správného načasování zavedení eura.

V souvislosti s přistupováním států střední Evropy je velmi často diskutována otázka, zda pouze dodržování maastrichtských kritérií zaručí dlouhodobou hospodářskou stabilitu i po zavedení eura. Pokud by totiž stát nebyl na přijetí eura, dobře připraven, mohlo by dojít k inflačním tlakům.

Dalším tématem je přístup evropských institucí k rozšiřování na východ. Jestliže porovnáme přísnost hodnocení maastrichtských kritérií v první vlně v roce 1998 a nyní na příkladě Litvy, zdá se, že EU je nyní mnohem přísnější. V roce 1998 nevedlo dvojnásobné překročení nejvyšší požadované hodnoty kritéria veřejného zadlužení u Itálie a Belgie, ale překročení inflačního kritéria o 0,1 % v případě Litvy rozhodlo o zamítnutí žádosti o přistoupení. Na druhou stranu v roce 1998 měli všechny státy nízkou míru inflace a právě inflační kritérium je podle ekonomů nejdůležitější pro udržení stability eura. Proto je EU také mnohem opatrnější v případě nových států, které se potýkají s vysokou inflací.

¹ Článek *Švédské ne euru a švédský euroskepticismus* dostupný z <http://www.cdkbrno.cz/tp/clanky/149/svedske-ne-euru-a-svedsky-euroskepticismus/?PHPSESSID=c> [8. 3. 2008]

Přistoupení dalších států nemá v podstatě žádný vliv na fungování ECB. Její prioritou nadále zůstává udržení cenové stability. Změna ale nastává ve způsobu hlasování v Radě guvernérů. V současné době má Rada 21 členů, tedy 15 guvernérů národních centrálních bank zemí eurozóny a 6 členů Výkonné rady, kdy každý z nich disponuje jedním hlasem. Při rozšíření eurozóny ale zůstane i nadále pouze 15 hlasů pro guvernéry centrálních bank a ti se budou v hlasování střídat.

Velký význam má přijetí nových států do eurozóny také z politického hlediska. Státy, které se staly členy EU v roce 2004 a 2007 jsou nyní Unií považovány za ekonomicky slabší země, ale v momentě, kdy se i tyto státy plně začlení do HMU, přestane na ně být nahlíženo jako na rozvíjející se postkomunistické členy a budou považovány za rovnocenné partnery.

6.4. Státy mimo Hospodářskou a měnovou unii používající euro

Mimo 15 států EU, které splnili podmínky pro přijetí eura, je euro oficiální měnou v několika dalších zemích. Jedná se o ministáty Vatikán, Monako, San Marino a Andoru a o Černou Horu a Kosovo.

Malé evropské státy platí eurem na základě měnové dohody, kterou mají podepsanou s Unií. Jelikož jde o velmi malé oblasti, které jsou navíc úzce spjaty se zeměmi eurozóny a před zavedením eura byly v měnové unii se sousedními státy (Vatikán a San Marino platily italskou lirou a Monako francouzským frankem), je zde zavedení eura přirozené. Andora zatím tuto dohodu vyjednanou nemá, ale euro zavedla spolu s ostatními státy v roce 2002. V Černé Hoře a v Kosovu jde o jinou situaci.

Černá Hora je nový stát na balkánském poloostrově (nezávislost získal v červnu 2006), jenž nesousedí s žádným státem EU tedy ani s žádným státem eurozóny, ale používá euro. Stejně tak i Kosovo, které vyhlásilo nezávislost na Srbsku v únoru 2008. Oba celky používají euro od 1. ledna 2002. Tyto státy nemají uzavřenou smlouvu s EU a tento stav nemá ani podporu evropských institucí, přesto je euro užíváno všemi ekonomickými subjekty. I když jde o výjimečnou situaci, nemůže Unie používání eura v těchto státech zakázat. Velkou nevýhodou těchto států je, že nemohou ovlivňovat měnovou politiku eura a nemohou ani vydávat vlastní eurobankovky a mince.

7. Česká republika – budoucí člen Hospodářské a měnové unie

Českou republiku (ČR) čeká v blízké budoucnosti další krok k prohloubení evropské integrace – přijetí jednotné evropské měny eura. Ze všeho nejdřív ale musíme splnit maastrichtská konvergenční kritéria, což se neobejde bez účelných reforem veřejných financí. Podle poslední zprávy Komise je ČR správným příkladem, jak postupovat v přípravách, když není stanoven termín pro přijetí eura. Za tímto účelem již bylo vypracováno mnoho dokumentů, v čele s Aktualizovanou strategií na přijetí eura. Tyto dokumenty určují, jak bude přijetí eura vypadat, jaké jsou úkoly České národní banky (ČNB), Ministerstva financí i celé vlády ČR.

Před přijetím jednotné měny je nutné analyzovat všechny výhody a nevýhody, zejména připravenost ČR na vstup mezi vyspělé západní ekonomiky a v neposlední řadě přihlídnout k názorům veřejnosti.

7.1. Plnění konvergenčních kritérií

Již dříve bylo řečeno, že splnění konvergenčních kritérií je hlavní podmínkou pro vstup do HMU. Bohužel dodržování stanovených kritérií dělá stále ČR potíže.

Vláda ČR spolu s ČNB vypracovává každoročně zprávu, která vyhodnocuje plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupeň ekonomické sladění ČR s eurozónou. Výsledky plnění maastrichtských kritérií jsou zaznamenány v tabulce č. 4. (červeně jsou označeny nesplněné položky). Z těchto zpráv vyplývá, že ČR dlouhodobě plní pouze jedno ze 4 kritérií a to kritériu úrokových sazeb¹.

¹ ČR plní také kritérium státního dluhu, pro splnění kritéria udržitelnosti veřejných financí je zapotřebí splnit obě jeho složky

Tabulka č. 4: Plnění konvergenčních kritérií v ČR 2001 – 2007¹

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007**
Míra inflace (roční) v %	4,5 (3,1*)	1,4 (2,6*)	-0,1 (2,7*)	2,6 (2,2*)	1,6 (2,5*)	2,1 (2,9*)	2,4 (2,8*)
Rozpočtový schodek k HDP v %	-5,9	-6,8	-12,6	-3	-3,5	-2,9	-3,4
Státní dluh k HDP v %	25,3	28,8	37,8	30,4	30,2	30,2	30,4
Účast v ERM II	-	-	-	-	-	-	-
Průměrná míra úrokových sazeb v %	6,31 (6,92*)	4,88 (6,85*)	4,12 (6,12*)	4,75 (6,28*)	3,51 (5,37*)	3,78 (6,24*)	4,4 (6,2*)

* Hodnota kritéria pro dané období

** Odhad pro rok 2007

V letech 2001 – 2007 nebylo inflační kritérium splněno v roce 2001 a 2004. Naopak v dalších letech bylo kritérium splněno, někdy i se značnou rezervou (mimořádně nízká byla inflace v roce 2003). Na současnou vyšší míru inflace má vliv růst cen ropy a rychlý hospodářský růst. Prognózy do roku 2008 nejsou v této oblasti nijak příznivé. V roce 2008 se očekává hodnota kolem 4 % zejména z důvodu úpravy nepřímých daní v souvislosti s reformou veřejných financí, ale i s jejich harmonizací s EU. Po odeznění těchto jednorázových šoků lze předpokládat návrat růstu spotřebitelských cen na úroveň kolem 2 %.

Kritérium vládního deficitu bylo splněno pouze v letech 2004 a 2006 (díky vyšším daňovým příjmům). Vzhledem k velkému překročení stanovených -3 % HDP byla s ČR v roce 2004 zahájena tzv. procedura při nadměrném deficitu vedená Radou

¹ Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou (dokument připravený Ministerstvem financí ČR, Ministerstvem průmyslu a obchodu a Českou národní bankou, schválený vládou ČR dne 12. ledna 2005) a Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou (společný dokument Ministerstva financí ČR a České národní banky schválený vládou ČR dne 19. prosince 2007) dostupné z http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategicke_dokumenty/download/maastricht_vyhodnoceni_2005.pdf a http://www.cnb.cz/m2export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategicke_dokumenty/download/maastricht_vyhodnoceni_2007.pdf [14. 3. 2008]

ECOFIN¹, která ČR doporučila snížit důvěryhodně rozpočtový schodek pod 3 % HDP do roku 2008, s čímž ČR souhlasila. Vláda ČR se ve svém Programovém prohlášení² zavázala snížit deficit v roce 2008 na 3 % HDP, v roce 2009 na 2,6 % HDP a v roce 2010 na 2,3 % HDP. Podle zprávy vlády ČR a ČNB je nyní třeba využít příznivého ekonomického růstu k rychlejšímu snižování deficitu a zahájit reformy zejména v oblasti důchodového systému a zdravotnictví.

Kritérium vládního dluhu má v Česku dlouhodobě nízkou hodnotu. Pohybuje se kolem 30 % HDP, maximální hodnota kritéria je přitom 60 % HDP. Podle zprávy Vlády ČR a ČNB hrozí postupné navyšování vládního dluhu, pokud nebudou provedeny potřebné reformy oblastí nejvíce ovlivněných stárnutím obyvatelstva, jde tedy opět o důchodový a zdravotnický systém.

Kritérium stability měnového kursu prozatím nelze vyhodnotit, protože česká koruna se neúčastní kursového mechanismu ERM II. Dopusud odchýlení od kursu eura nepřekročilo ± 15 %, když výkyvy nebyly zanedbatelné. Do budoucna můžeme předpokládat splnění kursového kritéria.

S kritériem dlouhodobých úrokových sazeb není v ČR problém. Od roku 2001 byl vždy splněn a ani odhady do dalších let nepočítají s významnou změnou.

I když neplnění kritérií nemá pro ČR v současné době žádné negativní důsledky, je ČR podle Smlouvy o ES zavázána podnikat taková opatření, aby byla k přijetí eura co nejdříve a co nejlépe připravena.

7.2. Vliv hospodářských reforem roku 2008 na plnění konvergenčních kritérií

Hospodářské reformy a to především reforma veřejných financí a s tím související reformy zdravotnictví a důchodového systému jsou v České republice nutné nejen kvůli splnění konvergenčních kritérií, ale také kvůli současnému demografickému vývoji, jehož výsledkem je vysoký podíl obyvatelstva v důchodovém věku a bez reforem je stávající situace do budoucna neudržitelná.

¹ Rada ECOFIN je zasedání Rady EU ve složení ministrů financí

² Programové prohlášení vlády dostupné z <<http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=20780>> [15. 3. 2008]

7.2.1. Stav veřejných financí

Jako nejproblémovější se ukazuje plnění kritéria rozpočtového deficitu. Ten se dlouhodobě nedařilo snížit pod hranici 3 % HDP i přes příznivý ekonomický vývoj (v roce 2006 došlo navíc k navýšení deficitu díky předvolebním sociálním balíčků minulé vlády ČR). Je zřejmé, že neustálé navyšování rozpočtového deficitu by bez potřebné reformy vedlo k dalšímu státnímu zadlužování. Současná vláda, v čele s premiérem Mirkem Topolánkem, se zavázala ke stabilizaci veřejných financí prostřednictvím reformy veřejných financí. Předmětem reformy veřejných financí je změna důchodového systému (odchod do důchodu v 65 letech), změna v poskytování zdravotní péče (zavedení poplatků u lékaře), změna daňového systému, změna poskytování sociálních dávek aj. Reforma je zároveň nastavena tak, aby bylo možné přijetí eura v roce 2012.¹

Jak již bylo popsáno dříve, ČR je v procesu při nadměrném schodku a cílem vlády ČR bylo připravit rozpočet na rok 2008 tak, aby deficit nepřekročil 3 % HDP, v opačném případě by hrozily ČR sankce z EU. Podle zákona o státním rozpočtu České republiky na rok 2008², který byl schválen Parlamentem ČR, je plánovaná výše příjmů 1 036 510 540 000 Kč, výdajů 1 107 310 540 000 Kč a schodek tedy činí 70 800 000 000 Kč, což představuje 2,95 % HDP. Pokud se plán rozpočtu podaří dodržet, bude v roce 2008 splněno kritérium veřejných financí.

U většiny občanů vyvolala reforma veřejných financí rozhořčení. Nesouhlasí s placením poplatků u lékaře a nižšími sociálními dávkami. K tomu všemu výsledky reformy jsou zatím nejisté, a pokud budou pozitivní, projeví se až po určité době, určitě ne okamžitě. Nicméně reforma je pro ČR nevyhnutelná a nezbyvá než vládě ČR důvěřovat, že stávající reforma je nastavena správně a pomůže stabilizovat státní finance.

7.3. Dokumenty týkající se přistoupení České republiky k eurozóně

Česká vláda spolu s ČNB vypracovala již několik dokumentů, které se dotýkají problematiky přistoupení k eurozóně. V první řadě jde o Strategii přistoupení ČR

¹ Dokument ministerstva financí ČR *Reforma veřejných financí 2007 – 2010* dostupný z <http://www.mpsv.cz/files/clanky/3901/MFCR_MPSV_RVF.pdf> [22. 2. 2008]

² Zákon o státním rozpočtu České republiky na rok 2008 dostupný z <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/360_2007_pdf.pdf> [20. 2. 2008]

k eurozóně, která představuje společný postup Ministerstva financí, Ministerstva průmyslu a obchodu a ČNB, definuje případná rizika i pozitivní efekty vstupu ČR do HMU a vychází z ní hospodářská i měnová politika země. První Strategie byla přijata ještě před vstupem ČR do EU dne 30. září 2003. Jelikož tato Strategie nebyla naplněna, byla vytvořena nová Aktualizovaná strategie přistoupení ČR k eurozóně z 29. srpna 2007.

Dalším důležitým dokumentem je tzv. Konvergenční program České republiky. Jedná se o vládní materiál každoročně předkládaný Evropské komisi státy, které ještě nezavedly euro. V neposlední řadě je zde Národní plán zavedení eura, materiál Ministerstva financí ČR. Plán představuje návod pro jednotlivé sektory i občany, jak se na přijetí jednotné měny připravit a jak bude přechod na evropskou měnu probíhat.

7.3.1. Původní Strategie přistoupení České republiky k eurozóně¹

Původní Strategie obsahovala stručnou historii HMU, popis konvergenčních kritérií, zamyšlení nad pozitivními efekty a riziky přistoupení k eurozóně a zhodnocení stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou (ta byla shledána podprůměrnou ve srovnání se státy eurozóny zejména v oblasti struktury ekonomiky a finančního sektoru). Dále zde bylo zdůrazněno, že nedostatečně konsolidovaný systém veřejných financí, zvláště vysoký rozpočtový schodek, by mohl působit překážky pro přijetí eura.

Na závěr bylo stanoveno, že koruna se bude účastnit mechanismu ERM II pouze po nezbytně nutnou dobu, tzn. dva roky před zavedením eura a vzhledem ke stávajícímu plnění je doporučeno připojení k eurozóně nejdříve v roce 2009 nebo 2010, za předpokladu, že pro to budou vytvořeny ekonomické podmínky.

K naplnění této strategie nedošlo, kvůli nesplnění maastrichtských kritérií a také kvůli neprovedení potřebných reforem.

7.3.2. Aktualizovaná Strategie přistoupení České republiky k eurozóně

Aktualizovaná Strategie zohledňuje vývoj od přijetí původního dokumentu a představuje společný a koordinovaný přístup vlády ČR a ČNB k přijetí eura. V první části je vyhodnocena Strategie z roku 2003 a dosavadní plnění maastrichtských kritérií. Dále Strategie analyzuje vývoj v EU od přijetí původní strategie, popisuje první roky fungování eurozóny a plánovaná i již uskutečněná rozšíření.

¹ Strategie přistoupení České republiky k eurozóně a Aktualizovaná strategie přistoupení České republiky k eurozóně dostupné z <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/eu_strategie_pristoupeni.html> [17. 3. 2008]

Součástí je také sledování schopnosti fungování české ekonomiky v rámci eurozóny. Je zdůrazněno, že pro realizaci výhod spojených s přijetím jednotné měny, je nutný vysoký stupeň hospodářské konvergence, kterého ale ČR prozatím nedosahuje. V závěrečné kapitole se Strategie zabývá perspektivou přijetí eura v ČR a výzvami pro hospodářskou politiku. Prioritou zůstává plnění konvergenčních kritérií, především snížení rozpočtového deficitu a zvyšování pružnosti české ekonomiky. Strategie neurčuje datum pro přijetí eura, pouze definuje, že datum se odvine od rychlosti vyřešení stávajících problémů.

7.3.3. Konvergenční program České republiky¹

Konvergenční program je vládní dokument, který analyzuje udržitelnost veřejných financí a plánuje jejich vývoj do budoucna vzhledem k plnění maastrichtských kritérií. Poslední český Konvergenční program byl přijat vládou ČR 28. listopadu 2007 a platí v období 2007 – 2010. Tento dokument opět potvrzuje, že hlavním cílem je stabilizovat veřejné finance a vytvořit podmínky pro odstranění nadměrného deficitu, neboť ČR se zavázala, v rámci procedury při nadměrném schodku, k jeho snížení pod hranici 3 % HDP do roku 2008.

Komise došla po vyhodnocení Programu k závěru, že by ČR měla využít vysokého tempa hospodářského růstu k vytvoření rezerv, k omezení výdajů na rok 2008, a s ohledem na demografický vývoj provést nezbytnou zdravotnickou a důchodovou reformu.

7.3.4. Národní plán zavedení eura²

Národní plán zavedení eura je zpracován Národní koordinační skupinou v čele s národním koordinátorem a pracovními skupinami, které byly zřízeny usnesením vlády v listopadu 2005. Plán neobsahuje termín zavedení eura, ale vytváří podrobný přehled, jak bude v budoucnu v ČR pravděpodobně vypadat přechod na jednotnou měnu. Dokument je rozdělen na dvě hlavní části: první část obsahuje základní informace a druhá konkretizuje úkoly v jednotlivých oblastech.

V první části popisuje Národní plán kroky před i při zavádění nové měny do oběhu, stanoví pravidla pro zaokrouhlování a monitoring cen, úkoly národní

¹ Konvergenční program České republiky dostupný z
<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/konvergen_programy.html> [20. 3. 2008]

² Národní plán zavedení eura dostupný z
<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/eu_plan_zavedeni_eura.html> [20. 3. 2008]

koordinační skupiny i ministra financí. Obsahuje také doporučení národního koordinátora a institucionální strukturu příprav na zavedení eura.

Druhá část definuje úkoly bank a ostatních subjektů finančního sektoru, orgánů veřejné správy, oslovuje také nefinanční sektor a zabývá se ochranou spotřebitele. Dále poskytuje přehled legislativy související s přechodem na euro a podrobnosti o informační kampani.

Mimo popsané dokumenty existuje ještě Institucionální zajištění zavedení eura v ČR, schváleno vládou 23. listopadu 2005, jehož hlavním cílem je vymezit institucionální rámec zavedení eura v ČR a podpořit kroky k úspěšnému vstupu do eurozóny a dále Volba scénáře zavedení eura v ČR, kde se rozhodlo o přijetí eura metodou velkého třesku.

7.4. Postup při zavedení eura v České republice¹

Na základě dokumentu Volba scénáře zavedení eura v ČR z června 2006, který vypracovala Národní koordinační skupina pro zavedení eura, bylo rozhodnuto, že ČR zavede euro metodou velkého třesku, tedy stejně jako Slovinsko, Malta a Kypr. Tato forma se zdá být přehlednější a v současných podmínkách nejvhodnější.

Celkem můžeme přípravu na euro rozdělit na pět fází.² První předpřípravná fáze je období mezi stanovením pevného termínu vládou a rozhodnutím evropských institucí, že ČR vyhověla všem podmínkám. V této fázi budou probíhat nejintenzivnější přípravy na výměnu měny. Následuje přípravná fáze, která začíná zrušením výjimky pro zavedení eura a končí začátkem dalšího roku. Délka této fáze bude přibližně půl roku. V tomto období bude stanoven oficiální přepočítací koeficient a začne duální označování cen.

Během období duální cirkulace budou do oběhu zavedeny eurové bankovky a mince, které budou platit souběžně s českými penězi po dva týdny. I když bude možné zaplatit českou korunou i eurem, obchodníci už budou vracet pouze eura. V dalším období bude jedinou měnou euro, ale nadále zůstane zachováno duální označování cen až do konce kalendářního roku. V závěrečném období skončí dvojí oceňování zboží a euro bude obíhat jako plnohodnotná regulérní měna.

¹ Volba scénáře zavedení eura v České republice dostupná z
<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Scenar_zavedeni_eura_CR.pdf> [21. 3. 2008]

² Článek *Harmonogram zavedení eura v České republice* dostupný z
<http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/cr_euro_harmonogram_zavedeni.html> [22.3. 2008]

7.5. Úkoly České národní banky při přechodu na euro

Česká národní banka je centrální bankou ČR, jejímž hlavním cílem je udržování cenové stability, určování měnové politiky a emise bankovek a mincí. Už před vstupem ČR do Unie byl guvernér ČNB zván na zasedání Generální rady ECB v roli pozorovatele, po vstupu do EU se česká centrální banka stala právoplatným členem ESCB.

ČNB úzce spolupracovala s vládou ČR, především s Ministerstvem financí, na vypracování Strategie i dokumentů Národní koordinační skupiny a je důležitým orgánem při plnění konvergenčních kritérií (rozhodování o vstupu do ERM II, kritérium úrokových sazeb, inflační kritérium). V lednu 2005 vydala ČNB svůj první dokument na téma zavedení eura v ČR Přehled hlavních úkolů v oblasti působnosti ČNB a nástin dalších úkolů v souvislosti se zavedením eura v ČR, kde byly stanoveny možné scénáře přechodu na euro a úkoly ČNB v tomto procesu. Tento materiál se po definitivním výběru scénáře přechodu na jednotnou měnu v roce 2006 stal neaktuální, a proto ČNB schválila 11. 10. 2007 Aktualizaci úkolů ČNB v souvislosti se zavedením eura v ČR¹. Nový přehled úkolů navazuje na původní spis a je v souladu s Národním plánem zavedení eura a s Aktualizovanou strategií přistoupení ČR k eurozóně.

Z hlediska institucionálních úkolů musí v rámci příprav ČNB sledovat plnění konvergenčních kritérií, každoročně vyhodnocovat možnost vstupu do ERM II a účastnit se procedur vztahujících se ke vstupu do HMU v rámci ECB, Rady ECOFIN a Hospodářského a měnového výboru.

Mezi úkoly v převážné gesci ČNB patří příprava na členství v Eurosystemu (po přijetí eura musí ČNB splatit celý upsaný podíl, která činí cca 80 mil. eur) a příprava na převedení měnové politiky na orgány HMU. Je třeba dopracovat nový zákon o ČNB, který vejde v účinnost dnem zavedení eura, bude také nutná úprava legislativy ČR pro oblast finančního trhu, platebního styku, peněžního oběhu a devíz. Dále bude třeba se připravit na změnu ve statistických výkazech a účetnictví. Statistická databáze a účetnictví ČNB budou převedeny na euro a statistické údaje budou zasílány do ECB.

Za nejnáročnější se považuje zajištění přechodu platebních systémů na euro a zejména výměna 230 – 250 mil. kusů bankovek a 1 mld. mincí. Zároveň dojde ke

¹ Aktualizace úkolů ČNB v souvislosti se zavedením eura v ČR dostupná z http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2007/071012_aktual_ukoly_zavedeni_eura.html [24. 3. 2008]

stažení 300 mil. kusů bankovek a 800 mil. mincí. Za tímto účelem musí ČNB vypracovat plán na výměnu oběživa a zajistit likvidaci neplatného oběživa. ČNB bude mít zodpovědnost za vedení informační kampaně pro veřejnost, jejíž náplní bude podpora důvěry v novou měnu a praktické informace spojené se změnou měny). Dále bude v kompetenci ČNB konverze bankovních účtů, bankomatů a cenných papírů.

Protože neznáme přesné datum zavedení eura v ČR, není třeba, aby ČNB již nyní vyvíjela zvýšenou aktivitu v přípravách na zavedení eura. Intenzivní přípravy začnou až se začleněním koruny do ERM II, neboť se předpokládá, že dva až tři roky je dostatečně dlouhá doba k provedení potřebných změn.

Po vstupu ČR do HMU přestane ČNB určovat měnovou politiku a bude se pouze podílet na jejím definování prostřednictvím Rady guvernérů ECB. Nadále ale bude fungovat jako centrální banka státu.

7.6. Euro v České republice – výhody i rizika

Všeobecně byly výhody a nevýhody zavedení eura popsány v kapitole 5.1. a tak samozřejmě platí i pro ČR. Na druhou stranu každá země je odlišná, má svá specifika a zavedení eura na ni může působit jinak a tak i na ČR budou jednotlivé faktory, které s sebou jednotná měna přináší, působit odlišně než např. na Maltu nebo Slovinsko.

V současné době roste česká ekonomika mnohem rychleji než vyspělé ekonomiky zemí eurozóny a tak se jí daří dohánět hodnoty těchto zemí. V loňském roce byl růst HDP v ČR v průměru 6,5 %, kdežto v eurozóně činil jen 2,5 %.¹ Kdybychom vstoupili do eurozóny již nyní, došlo by ke zbrzdění růstu HDP a uvnitř eurozóny by nebylo snadné dokončit potřebné reformy. Pro ČR bude tedy výhodnější s eurem nespěchat a raději vyčkat až se naše ekonomika přiblíží ekonomikám zemí eurozóny, protože kdyby se vláda rozhodla pro rychlé zavedení společné měny, zřejmě by došlo ke zpomalení hospodářského růstu a nevýhody by převyšovaly výhody.

Kdo by naopak co nejrychlejší zavedení eura uvítal, jsou podnikatelé obchodující se zeměmi eurozóny. Souvisí to s i neustálým posilováním české koruny vůči euru i ostatním světovým měnám. Rekordní růst vítají turisté i dovozci, čeští exportéři naopak touto situací ztrácejí. Vstupem do eurozóny by pro ně odpadlo kursové riziko a obchodování by se stalo snazším a přehlednějším.

¹ Český statistický úřad: Hrubý domácí produkt - 4. čtvrtletí 2007 dostupné z <<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/chdp030708.doc>> [27. 3. 2008]

Pozitivním lze shledávat fakt, že před vstupem do eurozóny musí, ČR stabilizovat své veřejné finance, zejména dlouhodobě snížit rozpočtový schodek a zastavit zadlužování státu. Následně po vstupu do HMU bude dále nutné udržovat zdravé veřejné finance v rámci Paktu stability a růstu, což bude mít přínos nejen pro eurozónu ale především pro ČR.

Další výhodou je zapojení ČR do evropského platebního systému TARGET. Systém realizuje mezinárodní platby mezi subjekty členských zemí eurozóny a vyznačuje se rychlostí prováděných plateb, jednoduchostí a bezpečností, na druhou stranu je zde vyžadováno přísné plnění pravidel.

7.7. Názor občanů ČR na zavedení eura

Nejrůznější agentury, Centrum pro výzkum veřejného mínění i unijní Eurobarometr provádějí každoročně různé průzkumy mezi obyvateli států, které ještě nezavedly euro. Výsledky průzkumů hovoří jasně – v žádném státě nemá euro velkou podporu obyvatel. Nejinak je tomu v ČR. Důvodů, proč by si většina Čechů raději ponechala korunu, je více. Jde například o obavy ze změny a zvykání si na nové platidlo, strach ze zdražování nebo podvodného jednání obchodníků. Navíc při posilující koruně, která zhodnocuje úspory a rychlém ekonomickém růstu, nevidí lidé v euru perspektivu.

Obecně platí, že euro by raději zavedli pravicovní voliči, lidé s vysokoškolským vzděláním a mladší generace a také ti, kteří již v referendu hlasovali pro vstup do Unie, mají k euru kladnější přístup než její odpůrci.

Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu AV ČR provedlo v lednu 2007 průzkum týkající se zavedení eura a názoru české veřejnosti na rozšiřování EU. Součástí byla i otázka: „Souhlasíte nebo nesouhlasíte s tím, aby bylo za měnu České republiky přijato EURO?“ Z této ankety vyplynulo, že 16 % rozhodně souhlasí, 34 % spíše souhlasí, 17 % rozhodně nesouhlasí, 26 % spíše nesouhlasí a 7 % neví. Oproti stejnému průzkumu v předešlých letech mírně klesl počet obyvatel souhlasících s eurem, počet těch, kteří jsou proti, naopak stoupl. Celkově však stále převažují kladné odpovědi. Z průzkumu dále vyplývá, že ubylo nerozhodnutých, což může být způsobeno větší informovaností veřejnosti související se vstupem do EU.¹

¹ Tisková zpráva Centra pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu AV ČR dostupná z <http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100656s_pm70221.pdf> [19. 3. 2008]

Z posledního průzkumu Eurobarometru ze září 2007, který zjišťoval postoj obyvatel nových členských států na zavedení eura, vyplývá, že více než 60 % obyvatel ČR očekává přijetí eura do roku 2013 a jenom 20 % až po roce 2013. Z hlediska povědomí o eurozóně (počtu jejích členů, povinnosti přijmout euro aj.) zaujali čeští respondenti přední příčky, což svědčí o tom, že jim dění v EU není lhostejné.¹

Pro větší informovanost veřejnosti spustilo Ministerstvo financí v únoru 2008 internetové stránky www.zavedenieura.cz, které v souladu s Národním plánem poskytují veřejnosti potřebné informace související s přijetím eura v ČR.

O tom, že euro přijmeme, rozhodly de facto občané tím, že se v referendu vyslovilo pro vstup do EU. To, kdy euro přijmeme, už ale neovlivní. Toto rozhodnutí bude na vládě ČR a bude zejména záležet na plnění konvergenčních kritérií než na názoru veřejnosti.

¹ Zpráva Eurobarometru *Zavedení eura v nových státech*, září 2007, dostupná z http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_214_en.pdf [23. 3. 2008]

Závěr

Finální podobě HMU předcházelo několik let praktických příprav ale především desítky let sbližování hospodářských politik nejprve prostřednictvím společného trhu a později prostřednictvím vnitřního trhu v rámci Společenství. První plán měnové spolupráce byl vypracován již na konci 60. let minulého století, ale až na konci 90. let se Delorsovu týmu podařilo projekt zrealizovat. Byly vytvořeny instituce, definovány podmínky přijetí tak, aby 1. ledna 2002 mohlo euro vstoupit do oběhu ve 12 státech EU z 15 členských států. Mimo eurozónu zůstala Velká Británie, Švédsko a Dánsko – země známé svou opatrností co se jednotné měny i celé EU týká.

Zavedení eura provázely obrovské oslavy a očekávání. Tvůrci HMU předpokládali, že euro pomůže stagnující ekonomice a povede k podpoře obchodu a investování, protože už nebude hrozit kolísání směnného kursu. Bohužel, tyto optimistické domněnky se nepotvrdily. První roky po zavedení měny do oběhu došlo k propadu ekonomické výkonnosti eurozóny z hlediska růstu HDP, naopak tomu bylo ve Velké Británii, Dánsku a Švédsku.

Mnozí odpůrci eura často argumentují právě příkladem těchto třech států, jako důkaz, že společná měna nemá pro budování vnitřního trhu význam a naopak spíše ruší přirozené konkurenční prostředí mezi státy. Možná si ale neuvědomují, že země, která by nebyla na takové hospodářské úrovni jako Velká Británie, Švédsko nebo Dánsko by nebyla schopná samostatně fungovat a profitovat mimo eurozónu.

Na druhou stranu, počáteční neúspěch eura musíme především spatřovat v nedostatečné sladění států, které vstoupily do třetí etapy HMU. Jde například o extrémně vysoké státní zadlužení Belgie, Itálie i ostatních států kromě Lucemburska nebo vyšší hodnoty úrokové míry všech států. V případě Řecka se dokonce spekulovalo o podvodném jednání v souvislosti s podezřele rychlým splněním konvergenčních kritérií.

Zřejmě z obavy, aby se neopakoval nepříznivý dopad na fungování eurozóny v důsledku špatné připravenosti státu na členství v eurozóně, je EU nyní v rozhodování o přijetí nových členů přísnější. To ostatně ukazuje případ Litvy a také nabádání Slovenska Komisí Evropských společenství, aby důvěryhodně snížilo míru inflace, pokud se chce v lednu příští roku začlenit do eurozóny.

Pomineme-li všechny praktické výhody i nevýhody (centrální vedení měnové politiky, přínos jednotné měny pro exportní i importně zaměřené firmy a podnikatele nebo zjednodušení cestování), které HMU představuje, zůstane pohled na členství v eurozóně z politického hlediska. Zavedení eura lze totiž také chápat i jako další krok k vytvoření politické unie (možná v budoucnu Spojených států evropských?), přičemž předkládané důvody pro nutnost jednotné měny slouží jako záminka. Politický aspekt je ale velmi důležitý zejména pro státy střední a východní Evropy, které vstoupily do EU teprve nedávno. Členství v elitní eurozóně představuje pro postkomunistické země určitou motivaci a šanci zbavit se minulosti a být v jednom celku spolu se zakládajícími státy ES. Ze stejného úhlu by na HMU měli nahlížet i občané ČR.

To, že do eurozóny vstoupíme, je téměř jisté, protože i přes nenaplnění původních možná příliš ambiciózních cílů eurozóna funguje dobře a s návratem k národním měnám se vůbec nepočítá (tento proces by byl navíc mnohem složitější, než bylo zavedení jedné společné měny). Je vhodné si uvědomit, že otálet s přijetím eura déle než bude nutné a zůstat tak mimo měnovou unii i po tom, co by v sousedních státech platilo euro, si země jako je ČR nemůže dovolit. Proto je na vládě ČR zvolit správnou strategii tak, aby ČR vstoupila do eurozóny ve správný čas a mohla ze společné měny a z členství v eurozóně vytěžit maximum výhod, které se nabízejí.

Myslím si, že se mi povedlo zpracovat práci tak, jak bylo stanoveno v úvodu a splnit uvedené cíle. Na hodnocení výsledků měnové unie v EU je ale zatím příliš brzo. Jak se říká, každá mince má dvě strany a nejinak je tomu v případě euromince. HMU přináší zisk i rizika a vždycky bude mít své kladné i záporné stránky, ale důležité je, aby ty kladné stránky převyšovaly ty záporné, protože kdyby tomu tak nebylo, měnová unie bez unie politické, by ztratila smysl.

Résumé

Après la deuxième guerre mondiale les Etats européens envisageaient de se regrouper pour consolider la paix permanente et pour pouvoir entrer en concurrence économique avec les Etats Unis et l'Union soviétique (au travers des Communautés européennes). Et maintenant nous avons la monnaie européenne commune qui circule dans quinze Etats de l'Union européenne (UE).

Mais la coopération monétaire a commencé dès que la guerre mondiale. Tout d'abord il s'agissait de la coordination du taux de change des monnaies européennes vers le dollar américain dans le but de renforcer la stabilité de l'économie. Mais un peu plus tard ce système a été trouvé insuffisant. Le premier plan sur la réalisation de l'union économique et monétaire (UEM) de Pierre Werner a échoué à cause de la crise économique dans les années 60.

Le 1er janvier 1979 le Système monétaire européen (SME) a été créé en vue de stabiliser les monnaies européennes, de prévenir les risques de change et de préparer l'UEM. Ce système comptait trois outils : un mécanisme de change européen (MCE), un système de crédit et l'ECU (European currency unit).

A la fin des années 80 un groupe de spécialistes sous la direction de Jacques Delors avait élaboré le plan de l'UEM. Ce plan a été intégré au Traité de Maastricht et il a été mis en oeuvre en trois étapes. Le processus a été terminé par l'introduction de la monnaie européenne euro dans douze¹ Etats membres en 1999 pour les marchés financiers et puis en 2002 aussi comme monnaie fiduciaire.

Le Traité de Maastricht a établi les institutions de l'UEM. Il s'agit de la Banque centrale européenne qui a pour mission de maintenir la stabilité des prix et le Système européen de banques centrales. Pendant deuxième phase il existait aussi l'Institut monétaire européen qui précédait la Banque centrale européenne et il a eu pour le but de surveiller sur le MCE.

Le Danemark et le Royaume-Uni ont négocié l'exemption de la troisième phase mais les autres états membres de l'UE n'ont pas à choisir. Ils doivent adopter l'euro en vertu du Traité de Maastricht.

¹ La Belgique, la France, l'Allemagne, l'Espagne, l'Irlande, l'Italie, le Luxembourg, le Pays-Bas, l'Autriche, le Portugal, la Finlande et la Grèce qui a rejoint la troisième étape en 2001

Pour adopter l'euro il faut d'abord remplir les critères de convergence établis par le Traité de Maastricht. Il s'agit de quatre critères (la stabilité des prix, la situation des finances publiques, le taux de change et les taux d'intérêt à long terme).

La participation à l'UEM apporte beaucoup d'avantages à un état membre. Parmi les avantages figure l'annulation des coûts de transaction entre les pays de la zone euro, la réduction du risque de l'incertitude lié au taux de change des monnaies de chacun des pays, meilleure transparence des prix, l'équilibre des finances publiques et une certaine simplification du commerce. Cependant, il y a aussi bien des inconvénients comme la perte d'un symbole national - la monnaie ou qu'il n'existe plus la possibilité de réaliser la politique monétaire au niveau national.

Malgré que l'Europe n'est pas la zone monétaire optimale à cause de la différence des structures économiques de chaque Etat, il est bien possible que l'euro existe sans aucun problème.¹

Trois Etats ont déjà adhéré à la zone euro après 2002. C'était la Slovénie en 2007 qui a rejoint la zone euro le plus tôt possible dès son accès à l'UE suivie par Chypre et Malte en 2008. L'Estonie, la Lituanie, le Danemark et la Slovaquie ont déjà entré au MCE II (un des critères de convergence) mais la seule Slovaquie a fixé la date pour l'adhésion à 2009.

Il est certain que l'introduction de l'euro exige une préparation soignée bien à l'avance parce que les effets positifs peuvent se faire sentir seulement avec une bonne préparation. Chaque Etat doit élaborer un Plan national de passage à l'euro et d'autres documents et définir la Stratégie de l'adhésion à l'euro. Il faut également concentrer l'économie sur le remplissage des critères de convergence comme prévu par le Traité. C'est aussi la Commission qui évalue les préparations dans le Rapport sur les préparatifs pratiques en vue du futur élargissement de la zone euro et la Banque centrale européenne qui prépare un Rapport sur la convergence chaque année.

Sauf les membres de l'UE il y a des Etats où on paie en euros aussi. Il s'agit des micro-états européens qui utilisent l'euro à la base d'un accord (Monaco, Vatican, San Marino et Andorra), puis c'est Monténégro et Kosovo qui ont introduit l'euro sans accord de l'UE.

En tout cas l'élargissement de la zone euro incarne un pas très important avant tout pour les nouveaux Etats membres du point de vue politique. C'est pourquoi les états

¹D'après la Théorie de la zone monétaire optimale la zone monétaire optimale est une région géographique dans laquelle il est avantageux d'établir une monnaie unique.

postcommunistes deviennent de véritables membres de l'UE juste après leur entrée dans la zone euro.

En ce qui concerne la situation en République tchèque nous sommes toujours au stade de préparation. Comme les autres États hors de la zone euro la République tchèque a exception provisoire de l'introduction de l'euro. La Banque centrale et le ministère des Finances ont déjà formulé une Stratégie de l'adhésion à l'euro. Un Rapport sur la convergence tchèque indique qu'il y a constamment problème avec remplissage des critères (surtout avec la situation des finances publiques), pour cela, le gouvernement a adopté une réforme des finances publiques dans le but d'essayer remplir les critères de convergence. L'entrée dans la zone euro est estimée le plus tôt en 2012.

Parce que il n'y a pas encore l'expérience avec tel projet comme l'UEM sur laquelle on pourrait pomper il ne reste que faire le meilleur pour les préparations parce que sans eux il n'y a pas des résultats satisfaisants.

Glosář

česky	francouzsky
Hospodářská a měnová unie (HMU)	Union économique et monétaire (UME)
Společná hospodářská a měnová politika	La politique économique et monétaire commune
Evropské společenství	Communauté européenne
Wernerova zpráva	Le Rapport Werner
Delorsův plán	Le plan de Delors
Směnný kurs	Taux de change
Evropský měnový systém	Système monétaire européen
Mechanismus směnných kursů	Mécanisme de taux de change européen
Úvěrový mechanismus	Un système de crédit
Jednotný evropský akt	Acte unique européen
Smlouva o Evropské unii (Maastrichtská smlouva)	Le traité sur l'Union européenne (Le traité de Maastricht)
Vnitřní trh	Marché intérieur
Členské státy HMU	Pays membres de l'UME
Eurozóna	Zone euro
Přijmout euro	Adopter l'euro
Hrubý domácí produkt	Le produit intérieur brut
Konvergenční kritéria	Critères de convergence
Kritérium stability cen	Critère de la stabilité des prix
Kritérium rozpočtového deficitu	Critère d'un déficit annuel
Kritérium státního dluhu	Critère d'une dette publique
Kritérium směnného kurzu	Critère de taux de change
Kritérium úrokové míry	Critère de taux d'intérêt à long terme
Státní rozpočet	Budget d'Etat
Konvergenční zpráva	Rapport sur la convergence
Evropský měnový institut	Institut monétaire européen
Evropská centrální banka	Banque centrale européenne

Evropský systém centrálních bank	Système européen de banques centrales
Eurosystém	Eurosystème
Jednotná evropská měna	Monnaie unique européenne
Zavedení jednotné měny euro	Introduction de la monnaie européenne euro
Teorie optimálních měnových oblastí	Théorie de la zone monétaire optimale
Měnová spolupráce	Coopération monétaire
Vliv eura na ekonomiku	Influence de l'euro sur l'économie
Rozšiřování HMU	Élargissement de l'UME
Strategie přistoupení k eurozóně	Strategie de l'adhésion à l'euro
Národní plán zavedení eura	Plan national de passage à l'euro
Česká národní banka	Banque nationale tchèque
Růst eurozóny	Croissance de la zone euro
Pakt stability a růstu	Pacte de stabilité et de croissance
Pevné datum přijetí eura	Date cible de l'adoption de l'euro
Neodvolatelná fixace směnného kursu	Fixation irrévocable des taux de change
Scénář „velký třesk“	Scénario de big bang
Reforma veřejných financí	Réforme des finances publiques
Uvést do oběhu	Mettre en circulation
Mince a bankovky	Pièces et billets

Seznam tabulek a grafů

Tabulky:

Tabulka č. 1: Plnění konvergenčních kritérií (1997)

Tabulka č. 2: Plnění konvergenčních kritérií ve Slovinsku (2005)

Tabulka č. 3: Plnění konvergenčních kritérií na Kypru a Maltě (2006)

Tabulka č. 4: Plnění konvergenčních kritérií v ČR 2001 – 2007

Grafy:

Graf č. 1: Míra růstu reálného HDP 1999 – 2007

Graf č. 2: Míra inflace 1999 – 2007

Graf č. 3: Míra nezaměstnanosti 1999 – 2007

Použité zdroje

Literatura

- [1] Brůžek, A. Aktuální otázky světové ekonomiky – Evropská měnová unie a Česká republika, Praha: Vysoká škola ekonomická, 2004. ISBN 80-245-0820-6
- [2] Brůžek, A. Aktuální otázky světové ekonomiky – Euro je zde, Praha: Vysoká škola ekonomická, 1999. ISBN 80-7079-239-6
- [3] Brůžek, A. Evropská měnová integrace, Praha: Vysoká škola ekonomická, 2001. ISBN 80-245-0158-9
- [4] Brůžek, A. Realizace Evropské měnové unie a společné měny euro – první rok existence, Praha: Vysoká škola ekonomická, 2000. ISBN 80-245-0042-6
- [5] Had, M., Urban, L. První pilíř Evropské unie, Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2000. ISBN 80-85864-88-6
- [6] Mezihorák, F. Evropanství a integrace, Olomouc : Nakladatelství OLOMOUC, 2001. ISBN 80-7182-118-7
- [7] Raymond, R. Sjednocení měny v Evropě, z francouzského originálu L'unification monétaire en Europe přeložil Dr. Jaroslav Keliš, Praha: HZ, 1995. ISBN 80-901918-2-7
- [8] Tichý, L. a kolektiv Dokumenty ke studiu evropského práva. 3. přepracované vydání, Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-573-7
- [9] Tomášek, M. Právní nástupnictví měny euro, Praha: Linde, 2000. ISBN 80-7201-205-3
- [10] Týč, V. Základy práva Evropské unie pro ekonomy. 4. aktualizované vydání, Praha: Linde, 2004. ISBN 80-7201-478-1
- [11] Týč, V. Dokumenty ke studiu práva Evropských společenství, Brno: Masarykova univerzita, 2000. ISBN 80-210-2418-6

Internet

Dokumenty online

Římská smlouva [online] dostupná z

<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Rimska_smlouva_1957.pdf> [20. 1. 08]

Konvergenční zprávy k dispozici z

<http://www.ecb.int/pub/convergence/html/index.en.html>

Konvergenční zpráva Evropského měnového institutu, březen 1998, (Convergence report, Mars 1998)

Konvergenční zpráva ECB, květen 2006, (Convergence report, May 2006)

Konvergenční zpráva ECB, prosinec 2006, (Convergence report, December 2006)

Konvergenční zpráva ECB, květen 2007, (Convergence report, May 2007)

Pátá zpráva o praktických přípravách na rozšiřování eurozóny (Fifth report on the practical preparations for the future enlargement of the euro area) dostupná z

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0434:FIN:EN:PDF>

Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou (z 12. ledna 2005) a Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou

(z 19. prosince 2007) dostupné z

<http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategicke_dokumenty/download/maastricht_v_yhodnoceni_2005.pdf> a

<http://www.cnb.cz/m2export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategicke_dokumenty/download/maastricht_vyhodnoceni_2007.pdf> [14. 3. 2008]

Programové prohlášení vlády dostupné z

<<http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=20780>> [15. 3. 2008]

Dokument ministerstva financí ČR Reforma veřejných financí 2007 – 2010 dostupný z

<http://www.mpsv.cz/files/clanky/3901/MFCR_MPSV_RVF.pdf> [22. 2. 2008]

Zákon o státním rozpočtu České republiky na rok 2008 dostupný z

<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/360_2007_pdf.pdf> [20. 2. 2008]

Strategie přistoupení České republiky k eurozóně a Aktualizovaná strategie přistoupení České republiky k eurozóně dostupné z

<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/eu_strategie_pristoupeni.html> [17. 3. 2008]

Konvergenční program České republiky dostupný z

<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/konvergen_programy.html> [20. 3. 2008]

Národní plán zavedení eura dostupný z

<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/eu_plan_zavedeni_eura.html> [20. 3. 2008]

Volba scénáře zavedení eura v České republice dostupná z

<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Scenar_zavedeni_eura_CR.pdf> [21. 3. 2008]

Aktualizace úkolů ČNB v souvislosti se zavedením eura v ČR k dispozici z

<http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2007/071012_aktual_u_koly_zavedeni_eura.html> [24. 3. 2008]

Český statistický úřad: Hrubý domácí produkt - 4. čtvrtletí 2007 dostupné z

<<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/chdp030708.doc>> [27. 3. 2008]

Článek *Argumenty proti evropské měnové unii* dostupný z

<<http://www.euportal.cz/PrintArticle/1842-argumenty-proti-evropske-menove-unii.aspx>> [14. 2. 08]

Článek *Euro zpomaluje ekonomiku* dostupný z

<<http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/petr-mach.php?itemid=703>> [18. 2. 08]

Článek *Je EMU optimální měnovou oblastí* dostupný z

<<http://www.euportal.cz/Articles/384-je-emu-optimalni-menovou-oblasti-.aspx>>

Článek *Výměna platidel* dostupný z

<<http://www.ecb.int/bc/euro/changeover/html/index.cs.html>> [29. 2. 2008]

Článek *Slovensko a přechod na euro* dostupný z

<<http://www.euroinfo.gov.sk/index/go.php?id=1494>> [3. 2. 2008]

Článek *Švédské ne euru a švédský euroskepticismus* dostupný z

<<http://www.cdkbrno.cz/rp/clanky/149/svedske-ne-euru-a-svedsky-euroskepticismus/?PHPSESSID=c>> [8. 3. 2008]

Článek *Harmonogram zavedení eura v České republice* dostupný z

<http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/cr_euro_harmonogram_zavedeni.html> [22. 3. 2008]

Článek *Časy jedné světové měny jsou pryč* dostupný z

<<http://www.finance.cz/zpravy/finance/152166-casy-jedne-svetove-meny-jsou-pryc/>> [2. 4. 2008]

Zpráva Eurobarometru *Průzkum veřejného mínění ve Slovinsku po přijetí eura* dostupná z <http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_208_sum_en.pdf> [20. 2. 2008]

Zpráva Eurobarometru *Zavedení eura v nových státech*, září 2007, dostupná z <http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_214_en.pdf> [23. 3. 2008]

Tisková zpráva Centra pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu AV ČR dostupná z <http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100656s_pm70221.pdf> [19. 3. 2008]

Evropský statistický úřad: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

Eurostat: Růst reálného HDP (Real GDP growth rate)

Eurostat: Míra inflace (Inflation rate)

Eurostat: Míra nezaměstnanosti (Unemployment rate – total)

Česká národní banka: www.cnb.cz

http://www.cnb.cz/cs/faq/faq_euroobecne.html

http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/monitoring_centralnich_bank/download/0602_mcb.pdf

http://www.cnb.cz/cs/mezinarodni_vztahy/cr_eu_integrace/#I

http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2004/cl_04_040212.html

http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2007/cl_07_070130.html

Evropská centrální banka: www.ecb.int

<http://www.ecb.int/ecb/enlargement/html/faqenlarge.cs.html#15>

<http://www.ecb.int/bc/euro/changeover/slovenia/html/index.cs.html>

Stránky pod záštitou Ministerstva financí ČR: www.zavedenieura.cz

http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/cr_euro_spotrebitel.html

http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/cr_euro_makroekonom.html

http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/cr_euro_nevyhody_rizika.html

http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/narod_koord_skup_koordinator_cr.html

Stránky Ministerstva financí ČR: www.mfcr.cz

Evropský statistický úřad Eurostat - <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
Zpravodajský server Hospodářských novin: www.ihned.cz
http://fpweb.ihned.cz/c3-21302080-Q00000_d1-slovince-tesi-jejich-euro
http://fpweb.ihned.cz/c6-10095530-21272430-Q00000_d1-slovinsko-euro-v-roce-jedna
http://bankovnictvi.ihned.cz/3-21861400-slovinsk%E9-900000_d-bc
http://ekonom.ihned.cz/c4-10005660-22776810-408000_d-eurorizika
http://ekonom.ihned.cz/c4-10005660-22819320-408000_d-euro-spis-vyhra-nez-prodelek
<http://ekonomika.ihned.cz/c1-22858470-ek-varovala-slovensko-pred-rostouci-inflaci>
http://zahranicni.ihned.cz/1-10086660-18044580-H00000_d-of

Oficiální portál pro podnikání a export: www.businessinfo.cz
<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/politiky-eu/menova-unie-a-jednotnomena/1000521/11015/>
<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/instituce-eu/evropsky-system-centralnich-bank-escb-a/1000723/5583/>
<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/listopad-2007/stanovisko-sme-union-k-zavedeni-euro/1001692/46451/>
<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/unor-2008/komise-hodnoti-konvergenční-programy/1001709/47744/>

Portál Evropské unie: <http://europa.eu/>
<http://europa.eu/scadplus/leg/fr/lvb/l25070.htm>
http://ec.europa.eu/news/economy/080103_2_cs.htm
http://europa.eu/institutions/financial/ecb/index_cs.htm 27. 11. 07

Ostatní

http://www.nouvelleurope.eu/index.php?option=com_content&task=view&id=430&Itemid=25
<http://www.dgtp.minefi.gouv.fr/dpae/pdf/2005-089-88.pdf>
http://www.lemonde.fr/europe/article/2008/03/01/l-inflation-retarde-l-entree-des-pays-de-l-elargissement-dans-la-zone-euro_1017700_3214.html?xtor=RSS-3234

http://cs.wikipedia.org/wiki/Euro#St.C3.A1ty_a_.C3.BAzem.C3.AD_mimo_euroz.C3.B3nu_pou.C5.BE.C3.ADvaj.C3.ADc.C3.AD_euro
http://www.bbc.co.uk/czech/special_euro_east_hungarian/2.shtml
<http://pavelkohout.blogspot.com/2005/06/euro-skeptici-antilopy.html>
<http://www.petrmach.cz/cze/prispevek.php?ID=110>
<http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/petr-mach.php?itemid=703>
<http://www.e15.cz/burzy-trhy/zeme-touzici-po-euru-bojuji-s-inflaci-7750/>
<http://www.penize.cz/18037-euro-co-prineslo-sest-let-jednotne-meny->
<http://www.euroinfo.gov.sk/index/go.php?id=1494>
<http://www.cbw.cz/cz/obavy-z-eura-se-na-ostrovech-nepotvrdily/118.html>
<http://www.radio.cz/cz/clanek/83175>
http://ec.europa.eu/public_opinion/index_en.htm